

The Project Gutenberg eBook of Nora: Näytelmä kolmessa näytöksessä, by Henrik Ibsen

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Nora: Näytelmä kolmessa näytöksessä

Author: Henrik Ibsen

Release date: February 4, 2006 [EBook #17674]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NORA: NÄYTELMÄ KOLMESSA NÄYTÖKSESSÄ
***

Produced by Matti Järvinen, Tuija Lindholm and Distributed

Proofreaders Europe.

NORA.

(ET DUKKEHJEM.)

NÄYTELMÄ KOLMESSA NÄYTÖKSESSÄ

Kirjoittanut
Henrik Ibsen.

Suomennos.

Ensimmäisen kerran julkaissut
K. E. Holm 1880.

HENKILÖT.

ASIANAJAJA HELMER.
NORA, hänen vaimonsa.
TOHTORI RANK.
ROUVA LINDE.
ASIANAJAJA KROGSTAD.
HELMERIN KOLME PIENTÄ LASTA.

ANNA-MAIJA, Helmerin lapsenpiika.
SISÄPIIKA samassa talossa.
KANTAJA.

(Tapaus tapahtuu Helmerin asunnossa.)

Ensimmäinen Näytös.

(Soma ja kauniisti vaikkei rikkaasti sisustettu huone. Oikealla puolella perällä oleva ovi vie etuhuoneeseen; toinen vasemmalla puolella perällä oleva vie Helmerin työhuoneeseen. Näitten molempien ovien välillä on piano. Vasemmalla sivulla on keskellä seinää ovi ja edempänä ikkuna. Lähellä ikkunaa on ympyriäinen pöytä nojatuolineen ja pikku sohvaneen. Oikean puolisella sivuseinällä, hiukan taempana, on ovi, ja samalla seinällä, lähempänä katsojaa, on fajanssiuuni ja sen edessä pari nojatuolia ja liekkutuoli. Uunin ja sivuoven välillä on pieni pöytä. Seinillä on vaskipiirroksia. Kirjahylly porsliinikalvineen ja muine pikku taideteoksineen; pieni kirjakaappi kauniisti sidottuine kirjoineen. Mattoja lattialla; tulta uunissa. Talvipäivä.)

(Etuhuoneesta kuuluu kellonhelinää; vähän ajan takaa kuullaan, että ovi avataan. *Nora* tulee mielissänsä hyräellen huoneeseen, hänellä on päällystakki yllänsä ja hän kantelee koko joukon paketteja, jotka hän panee oikealla puolella olevalle pöydälle. Hän jättää oven etuhuoneeseen auki ja siellä näkyy *kantaja*, joka kantaa joulukuusta ja koria, minkä hän antaa sisäpiijalle, joka oli avannut oven heille.)

Nora. Kätke joulukuusi hyvin, Leena. Lapset eivät saa nähdä sitä ennenkuin illalla, kun se on koristettu. *(Kantajalle, ottaessaan rahakukkaroa esille.)* Kuinka paljon —?

Kantaja. Viisikymmentä äyriä.

Nora. Tuossa on kruunu. Ei, pidä se kokonansa!

(Kantaja kiittää ja menee. Nora panee oven kiinni. Nora hymyilee iloisella mielellä riisuessaan päällystakkinsa.)

Nora *(ottaa paperi-pussillisen konfehtiä taskustaan ja syö pari kappaletta; sitten menee hän varovasti ja kuuntelee miehensä kamarin ovella.)*

On, hän on kotona. *(hyräilee taasen mennessään oikealla puolella olevalle pöydälle.)*

Helmer *(huoneestaan.)* Leivolintunenko se visertelee siellä?

Nora *(avatessan muutamia paketteja.)* Se se on.

Helmer. Pikku oravako se siellä häärii?

Nora. Juuri se!

Helmer. Milloinka orava tuli kotia?

Nora. Vast'ikään. *(panee konfehtipussin taskuun ja pyyhkii suutansa.)* Tules tänne, Torvald, niin saat nähdä mitä olen ostanut.

Helmer. Äläppäs häiritse. *(vähän ajan perästä; avaa oven ja katsoo ulos kynä kädessä.)* Ostanut, sanot. Noita kaikkia? Onko nyt käypseni käynyt ulkona taasen hukkaamassa rahoja?

Nora. Niin, Torvald, voimmehan tänä vuonna todellakin vähän menettää rahoja. Onhan tämä ensimmäinen joulukuu, jolloin meidän ei tarvitse säästää.

Helmer. Oh, tiedätkö mitä, tuhlata emme voi.

Nora. Hiukan, Torvald, hiukan voimme kyllä tuhlata nyt. Eikö niin? Pikkuruisen vain. Saathan sinä nyt ison palkan ja tulet ansaitsemaan paljon, paljon rahaa.

Helmer. Niin, uudelta vuodelta alkaen; mutta koko neljännes vuotta kuluu ennenkuin palkka saadaan.

Nora. Hui, hai; voimmehan lainata siksi aikaa.

Helmer. Nora! *(menee hänen luoksensa ja nipistelee leikitellen häntä korvasta.)* Onko kevytmielisyys nyt ulkona kummittelemassa? Olettakaamme, että minä tänäpäivänä lainaan tuhatta kruunua ja sinä tuhlaisit ne joulukuun ja minä sitten uuden vuoden aattona saisin katonpaanun päähäni ja jäisin

siihen paikalle. —

Nora (sulkee kädellään hänen suunsa.) Oh hyi; älä puhu niin ilkeästi.

Helmer. Niin, olettakaamme että niin tapahtuisi — mitäs sitten?

Nora. Jos jotakin niin pahaa sattuisi, niin olisipa melkein yhdentekevää oliko minulla velkaa vai ei.

Helmer. Entäs ne, joilta minä olin lainannut?

Nora. Ne? Kukas niistä huolisi! Vento-vieraitahan ne ovat.

Helmer. Nora, Nora, sinä olet vaimo! Vaan leikkipuhe sikseen, Nora; sinä tiedät, mikä minun ajatukseni on tässä asiassa. Ei velkaa! Eikä koskaan lainata! Siihen tulee jotakin ahdistavaa, ja siis myöskin jotain epäkaunista siihen kotiin, joka perustetaan lainalle ja velalle. Nyt olemme kumpikin miehuullisesti kestäneet aina tähän päivään saakka; ja sitä tahdomme myös tehdä sen lyhyen ajan, jona sitä vielä tarvitaan.

Nora (menee kakluuniinpäin.) Niin, niin, niinkuin tahdot, Torvald.

Helmer (seuraa häntä.) No, no; ei pikku laululintunen nyt saa laskea siipiänsä lerpalleen. Mitä? Seisooko pikku oravani siinä ja nyrpistelee? (*ottaa rahakukkaronsa esille.*) Nora; mitäs luulet minulla tässä olevan?

Nora (kääntyy ripsaasti.) Rahaa!

Helmer. He tuossa. (*antaa hänelle muutamia seteleitä.*) Kyllähän minä tiedän että talossa tarvitaan paljonkin joulu-aikaan.

Nora (lukee rahoja.) Kymmenen — kaksikymmentä — kolmekymmentä — neljäkymmentä! Kiitos, kiitos, Torvald; näillä minä pääsen pitkälle.

Helmer. Niin, sen saat todellakin tehdä.

Nora. Niin, niin, sen minä kyllä teen. Mutta tules tänne, niin näytän sinulle kaikki mitä olen ostanut. Ja kuinka halvalla hinnalla! Kas, tässä ovat uudet vaatteet Iivarille — ja sitten sapeli. Tässä on hevonen ja vaskitorvi Bobille. Ja tässä on nukki ja nukensäky Emmylle; ne ovat kyllä halpaa tekoa; mutta hän lyö ne kumminkin kohta pirstaleiksi. Ja tässä on minulla leninkikangasta ja kaulahuiveja piioille; vanhan Anna-Maijan olisi nyt pitänyt saada paljoa enemmän.

Helmer. Ja mitä tuossa paketissa on?

Nora (huutaa.) Älä, Torvald, sitä et saa nähdä ennenkuin täniltana!

Helmer. Vai niin. Mutta sano nyt minulle, pikku tuhlari, mitäs olet aikonut ostaa itsellesi?

Nora. Vielä mitä; itsellenikö? Minä en huoli ollenkaan mistään.

Helmer. Kylläpä huolit. Sano nyt jotakin mahdollista, jota mieluisimmin haluaisit.

Nora. En, en todellakaan tiedä mitään. Niin, kuules, Torvald —

Helmer. Noh?

Nora, (hapuilee hänen nappejansa, katsomatta häneen.) Jos tahdot antaa minulle jotakin, niin voisithan —, sinä voisit —

Helmer. No, no; sano suoraan.

Nora (ripsaasti.) Sinä voisit antaa minulle rahaa, Torvald. Ainoastaan sen verran kuin voit olla ilman; niin minä sitten jonakuna päivänä ostan niillä jotakin.

Helmer. No mutta, Nora —

Nora. Tee se, Torvald-kulta; minä pyydän sitä niin hartaasti sinulta. Minä sitten ripustaisin rahat kauniissa kultapaperin kääreessä joulukuuseen. Eikös se olisi hauskaa?

Helmer. Miksi niitä kutsutaan, jotka aina hukkaavat rahoja?

Nora. Niin, niin, tuhlareiksi; sen kyllä tiedän. Vaan tehkäämme niinkuin minä sanon, Torvald; niin minä saan aikaa mieltäkseni mitä minä enimminkin tarvitsen. Eikös se ole sangen järkevätä? Eikös?

Helmer (hymyillen.) On kyllä; se tahtoo sanoa, jos sinä todellakin voisit pitää kiinni niistä rahoista, jotka minä sinulle annan, ja todellakin ostaisit niillä jotain itsellesi. Vaan ne, arvaan ma, kuluvat talouden tarpeihin ja niin moniin muihin turhuuksiin, ja sitten saan minä taasen maksaa ulos.

Nora. Mutta, Torvald —

Helmer. Sitä et voi kieltää, rakas Noraseni. (*paneë käsivartensa hänen ympärillensä.*) Lintuseni on suloinen, mutta hän hukkaa sangen paljon rahoja. Et usko kuinka kalliiksi miehelle käy semmoisen linnun pitäminen!

Nora. O hyi, kuinka sinä voitkaan puhua semmoista? Minä, joka todellakin säästän minkä suinkin voin.

Helmer (hymyilee.) Kas, siinä puhuit totta. Minkä suinkin *voit*. Vaan sinä et ollenkaan voi.

Nora (hyräilee ja hymyilee mielissänsä.) Hm, jospa vain tietäisit, Torvald, kuinka paljon kulunkeja meillä leivosilla ja oravilla on.

Helmer. Sinä olet kummallinen pikku olento. Aivan isäsi kaltainen. Keinoista rahaa ansaitaksesi pidät sinä tarkkaa huolta; vaan heti rahat saatuasi ne ikäänkuin sulavat pois käsissäsi; sinä et milloinkaan tiedä mihin ne olet menettänyt. No, täytyy tyytyä sinuun semmoisena kuin olet. Se on syntyperäistä. Niin, niin, niin, semmoinen vika kulkee perintönä, Noraseni.

Nora. Ah, minä toivoisin, että olisin perinyt useamman isäni avuista.

Helmer. Ja minä en toivoisi sinua toisenlaiseksi, kuin juuri semmoiseksi kuin sinä olet, minun sulo, pikku laululeivoseni. Vaan kuules; jotain johtuu mieleeni. Sinä näytät niin — niin — miksi sitä sanoisinkaan? — niin luulonalaiselta tänään —

Nora. Todellako?

Helmer. Aivan varmaan. Katsoppas minua suoraan silmiin.

Nora (katsoo häneen.) Noh?

Helmer (uhkaa sormellansa.) Eihän herkkusuu lie ollut liikkeellä kaupungilla tänään?

Nora. Ei; kuinkas se nyt pisti päähäsi.

Helmer. Eikö herkkusuu todellakaan ole pistäytynyt konditorin luona?

Nora. En, minä vakuutan sen sinulle, Torvald —

Helmer. Eikä maistellut hiukan marjahilloa?

Nora. En, en ollenkaan.

Helmer. Eikä syönyt yhtä konfehtiakaan tai kahta?

Nora. En, Torvald, minä vakuutan sen sinulle toden totta —

Helmer. No, no, no; sehän on tietysti pelkkää leikkiä minulta —

Nora (menee oikeanpuoliselle pöydälle.) Eihän minulle voisi juolahtaa mieleenkään tehdä vastoin sinun tahtoosi.

Helmer. Et, kyllähän minä sen tiedän; ja olethan sinä antanut minulle sanasi sen päälle —. (*kääntyen häneen.*) Noh, pidä sinä pikku joulusalaisuutesi omanasi, mun armas Norani. Tulevathan ne kai ilmi täniltana kun joulukuusi on sytytetty, arvaan ma.

Nora. Oletko muistanut kutsua tohtori Rankia?

Helmer. En. Vaan eihän sitä ole tarvis; seuraahan se itsestänsä, että hän on illallisella meidän kanssa. Muutoin kutsun minä hänet, kun hän tulee tänne aamupuolella. Hyvää viiniä olen minä hankkinut. Nora, et voi uskoa, kuinka minä iloitsen illan tulosta.

Nora. Niin minäkin. Entäs lapset, mikä riemu niillä on oleva, Torvald!

Helmer. Ah, kuinka suloista on ajatella, että olen saanut varman, turvallisen paikan; että minulla nyt on riittävät tulot. Eikö niin; sitä on suloista ajatella?

Nora. Oh, se on eriskummaista!

Helmer. Muistatko viime joulua? Kokonaista kolme viikkoa edeltäpäin sinä suljit itsesi joka iltä lukittuun huoneeseen ja valvoit puoliyötä kauemmin tehdäksesi kukkasia joulukuuseen ja kaikkia noita muita koristuksia, joilla aioit ihastuttaa meitä. Uh, se oli ikävin aika, jota koskaan olen viettänyt.

Nora. Silloin ei minulla ensinkään ollut ikävää.

Helmer (hymyillen.) Vaan se oli kumminkin jokseenkin köyhää kaikki, Nora.

Nora. Oh, aiotko nyt taas enaurella minua siitä. Mitäs minä sille mahdoin, että kissa oli tullut sisälle ja repinyt kaikki repaleiksi?

Helmer. Et, ethän sinä voinut sille mitään, pikku Nora-rukkaseni. Sinulla oli paras tahto ilahuttaa meitä kaikkia, ja se on pää-asia. Mutta hyvä on kumminkin, että ahtaat ajat ovat ohitse.

Nora. Niin, se on oikein eriskummaista.

Helmer. Nyt ei minun huoli istua tässä yksinänä ikävissäni; ja sinun ei tarvitse vaivata sulosilmiäsi eikä pieniä, hienoja kätösiäsi —

Nora (taputtaa käsiänsä.) Niin, Torvald, eikö niin, sitä ei enää ole tarvis? Oh, kuinka eriskummaisen kaunista on kuulla sitä (*tarttuu hänen käsivarteensa.*) Nyt sanon sinulle, kuinka olen ajatellut, että asetamme taloutemme, Torvald. Heti kun joulupyhä on ohitse — (*etuhuoneen kelloa soitetaan.*) Oh, siellä soittavat. (*siivoaa vähän huonetta.*) Siellä varmaan tulee joku. Sepä oli ikävätä.

Helmer. Visiiteillä kävijöille minä en ole kotona; muista se.

Sisäpiika (ovessa.) Rouva, tässä on vieras rouvasihminen —

Nora. Anna hänen tulla sisään.

Sisäpiika (Helmerille.) Ja samassa tuli tohtori.

Helmer. Menikö hän suoraan minun kamariini?

Sisäpiika. Niin, hän meni sinne.

(*Helmer menee kamariinsa. Piika osoittaa Linde-rouvalle joka on matkavaatteissaan, tulemaan sisään ja panee oven hänen jälestänsä kiinni.*)

Rouva Linde (ujosti ja hiukan viivytellen.) Hyvää päivää, Nora.

Nora (epävarmaan.) Jumal'antakoon —

Rouva Linde. Sinä et taida tuntea minua enää.

Nora. En; minä en tiedä —; kumminkin, kun minä tunnustelen — (*huutaen.*) Mitä! Kristiina! Sinäkös se todellakin olet?

Rouva Linde. Niin, minä se olen.

Nora. Kristiina! Ja minä kun en alussa tuntenut sinua! Vaan miten minä olisin voinutkaan — Kuinka sinä olet muuttunut, Kristiina!

Rouva Linde. Niin, muuttunut olen kyllä. Yhdeksän — kymmenen pitkää vuotta —

Nora. Onko niin pitkä aika jo kulunut siitä kun viimein näimme toinen toisemme? Niin, niinpä taitaa olla. Oh, viime kahdeksan vuotta ovat olleet onnellista aikaa, usko se. Ja nyt olet siis tullut tähän kaupunkiin? Tehnyt pitkän matkan talvisaikaan. Se oli reippaasti tehty.

Rouva Linde. Minä tulin höyrylaivalla juuri tän'aamuna.

Nora. Huvitellaksesi jouluna, tietysti. Oh, kuinka se on hupaista! Niin, huvitellaita, sitä tahdomme oikein. Mutta riisuhan päällystakki päältäsi. Eihän sinulla lie kylmä? (*auttaa häntä.*) Kas niin; nyt istumme hauskaasti tähän uunin eteen. Ei, käy nojatuoliin tuohon! Tässä keinutuolissa tahdon minä istua. (*tarttuu hänen käsiinsä.*) Niin, no nythän sinulla on vanhat kasvosi jälleen; oli ainoastaan ensi tuokiossa —. Vähän kalpeammaksi olet kumminkin tullut, Kristiina, — ja ehkä hiukan laihemmaksikin.

Rouva Linde. Ja paljon, paljon vanhemmaksi, Nora.

Nora. Niin, ehkäpä hiukan vanhemmaksi; pikkuruikkuisen vain; ei ollenkaan paljon. (*keskeyttää äkkiä puhettansa, vakaasti.*) No, mutta minua hupsua kun istun tässä ja lavertelen! Armas Kristiina-kulta,

voitko antaa minulle anteeksi?

Rouva Linde. Mitäs tarkoitat, Nora?

Nora (hiljaan.) Kristiina-raukka, olethan tullut leskeksi.

Rouva Linde. Niin, kolme vuotta takaperin.

Nora. Oh, tiesinhän minä sen; luinhan minä sen sanomissa. Oi, Kristiina, usko minua, minä aion monta kertaa kirjoittaa sinulle siihen aikaan; vaan yhä lykkäsin minä sen toistaiseksi ja yhä tuli sille jotakin estettä.

Rouva Linde. Armas Nora, sen minä käsitän aivan hyvin.

Nora. Ei, se oli pahasti minulta, Kristiina. Voi, sinua raukkaa, mitä kaikkea oletkin saanut kokea. — Ja eihän hän jättänyt sinulle mitään, millä elää?

Rouva Linde. Ei.

Nora. Eikä yhtään lasta?

Rouva Linde. Ei.

Nora. Ei mitään siis?

Rouva Linde. Eipä suruakaan eikä kaipausta, joka mieltä kalvaisi.

Nora (katsoo uskomattomana häneen.) Mutta, Kristiina, kuinka se voi olla mahdollista?

Rouva Linde. (hymyilee suruisesti ja silittää hänen hiuksiansa.) Niin, semmoista tapahtuu toisinaan, Nora.

Nora. Niin peräti yksinäsi. Kuinka se mahtaa olla kauhean raskasta sinulle. Minulla on kolme kaunista lasta. Niin, nyt et saa heitä nähdä, sillä he ovat ulkona piijan kanssa. Vaan kerro minulle nyt kaikki —

Rouva Linde. Ei, ei, ei, kerro mieluummin sinä.

Nora. Ei, alota sinä. Tänään en tahdo olla itsekäs. Tänään tahdon ajatella vain sinun asioitasi. Vaan yhden asian sanon sinulle kumminkin. Tiedätkös, mikä suuri onni on kohdannut meitä näinä päivinä?

Rouva Linde. En. Mikä se on?

Nora. Ajatteleppas, mieheni on tullut tirehtöriksi osakepankkiin!

Rouva Linde. Miehesikö? No, mikä onni —!

Nora. Niin, sanomaton! Elää asianajajana, sehän on niin epävarmaa, varsinkin kun et tahdo tietää muista asioista kuin semmoisista, jotka ovat kunnollisia ja kauniita. Ja sitä Torvald tietysti ei ole koskaan tahtonut; ja siinä olen minä aivan yhtä mieltä hänen kanssaan. Oh, ymmärräthän, että me olemme iloiset! Hän alkaa tointansa pankissa jo uudesta vuodesta, ja silloin saa hän suuren palkan ja paljon prosentteja. Tästälähin saatamme elää peräti toisin kuin ennen — aivan niin kuin tahdomme. Oi, Kristiina, kuinka minä tunnen itseni keveäksi ja onnelliseksi! Niin, ompa kumminkin hauskaa, kun on oikein paljon rahoja eikä ollenkaan huolia. Eikö niin?

Rouva Linde. Niin, ainakin mahtaa olla hauskaa, kun saa mikä on tarpeellisinta.

Nora. Ei, ei ainoastaan tarpeellisinta, vaan oikein, oikein paljon rahoja!

Rouva Linde (hymyilee.) Nora, Nora, etkö vieläkään ole tullut järkeväksi? Koulussa ollessasi olit aika tuhlari.

Nora (hymyy hiljaan.) Niin, siksi Torvald sanoo minua vieläkin. (*uhkaa sormellaan.*) Vaan "Nora, Nora" ei ole niin hupsu kuin luulette. — Oh, me emme todellakaan ole olleet semmoisissa varoissa, että minä olisin voinut tuhllata. Meidän on täytynyt tehdä työtä kumpaisenkin.

Rouva Linde. Sinunkin?

Nora. Niin, vähäpätöisiä töitä, käsitöitä, virkkaamista ja korko-ompelusta ja muuta semmoista; (*huolimattomasti*) ja muita töitä myöskin. Tiedäthän, että Torvald otti eron virkakunnasta kun menimme naimisiin? Siinä ei ollut toivoa päästä korkeampaan virkaan hänen virastossaan, ja täytyihän hänen nyt ansaita enemmän rahaa kuin ennen. Vaan ensi vuonna teki hän yli voimiensa työtä aivan kauheasti.

Hänen täytyi hakea kaikenlaisia sivutuloja, senhän voit arvata, ja tehdä työtä yöt, päivät. Mutta sitä hän ei kestänyt ja niin tuli hän kuoleman sairaaksi. Silloin sanoivat lääkärit aivan välttämättömäksi, että hänen piti päästä etelämaille.

Rouva Linde. Niin, olittehan koko vuosikauden Italiassa?

Nora. Olimme. Ei ollut helppoa päästä liikkeelle, sen voit arvata, Iivar oli juuri syntynyt silloin. Mutta lähteä meidän tietysti täytyi. Oh, se oli eriskummaisen kaunis matka. Ja se pelasti Torvaldin hengen. Mutta se maksoi hirveän paljon rahaa, Kristiina.

Rouva Linde. Sen saatan kyllä arvata.

Nora. Kaksitoista sataa specie-riksiä se maksoi. Neljätuhatta kahdeksan sataa kruunua. Se on iso summa se.

Rouva Linde. Niin, vaan semmoisissa tiloissa on ainakin suuri onni, kun rahoja on olemassa.

Nora. Niin, tahdon sanoa sen sinulle, me saimme rahat isältä.

Rouva Linde. Vai häneltä. Se oli juuri siihen aikaan kun isäsi kuoli, jos oikein muistan.

Nora. Niin, Kristiina, se oli juuri siihen aikaan. Ja ajatteles sitä, minä en voinut lähteä hänen luoksensa hoitamaan häntä. Minä kävin täällä joka päivä odotellen pikku Iivarin syntymistä. Ja lisäksi oli minulla kuolemantaudissa oleva Torvald-raukkani hoidettavana. Armas, kiltti isäni! Minä en enää saanut nähdä häntä, Kristiina. Oi, se on raskainta mitä olen kokenut sittepäivin kun naiduksi tulin.

Rouva Linde. Tiedän sinun rakastaneesi häntä paljon. Vaan sitten läksitten Italiaan?

Nora. Niin; olihan meillä rahat; ja lääkärit kiiruhtivat matkaamme. Niin läksimme kuukautta myöhemmin.

Rouva Linde. Ja miehesi tuli aivan terveenä takaisin.

Nora. Terveenä kuin tervakanto.

Rouva Linde. Mutta — tohtori?

Nora. Kuinka?

Rouva Linde. Olipa minusta kuin piika olisi sanonut tohtoriksi sitä herraa, joka tuli tänne samalla kertaa kuin minäkin.

Nora. Niin, se oli tohtori Rank; vaan hän ei käy täällä sairasta katsomassa; hän on meidän lähin ystävämme ja pistäytyy täällä ainakin kerta päivässä. Ei, Torvald ei ole ollut hetkeäkään sairaana sen koommin. Ja lapset ovat terveinä ja raittiina ja minä myös. (*Kavahtaa ylös ja taputtaa käsiänsä.*) Voi kuitenkin, Kristiina, ompa toki eriskummaisen hauskaa elää ja olla onnellisena! — — Oh, mutta ompa kumminkin pahasti minulta tehty; — minä vain puhun omista asioistani. (*Käy jalkajakulle istumaan aivan rouva Linden lähelle ja panee käsivartensa hänen polvillensa.*) Oi, älä suutu minuun! — Sano minulle, onko todellakin totta, ettet sinä rakastanut miestäsi? Miksikä hänen sitten otit!

Rouva Linde. Äitini eli vielä; ja hän makasi vuoteen omana sairaana ja tarvitsi apua. Olipa vielä kaksi nuorempaa veljeä minulla hoidettavana. Minusta ei olisi ollut oikein tehty hyljätä hänen tarjoustaan.

Nora. Ei, ei, sinä saatat olla oikeassa. Hän oli siis rikas siihen aikaan?

Rouva Linde. Hän oli hyvin hyvissä varoissa, luulenma. Mutta ne oli epävarmoja toimia. Hänen kuoltuansa meni kaikki kumoon ja siinä ei jäänyt mitään jäljelle.

Nora. Entäs sitten —?

Rouva Linde. Niin, sitten olen minä hankkinut elatustani pitämällä pikku kauppa ja pikkulasten koulua ja mitä milloinkin on ollut tarjona. Kolme viimeksi kulunutta vuotta ovat olleet minulle kuin yksi ainoa pitkä työpäivä eikä lepoa ollenkaan. Nyt se on päättynyt, Nora. Äiti-raukkani ei enää tarvitse minua, sillä hän on muuttanut manalaan. Eikä pojatkaan; ne ovat saaneet paikan ja voivat nyt elättää itseänsä.

Nora. Kuinka se mahtaa tuntua helpolta sinusta —

Rouva Linde. Eipäs niinkään; ainoastaan sanomattoman tyhjältä. Ei ole enää ketään, jonka vuoksi eläisin. (*Nousee levotonna.*) Sen tähden en enää kärsinyt olla tuossa syrjäisessä pikku kaupungissa.

Täällä kai mahtanee olla helpompi löytää jotakin, joka voi antaa työtä tarpeeksi asti ja kiinnittää ajatukseni. Jos vain olisin niin onnellinen, että saisin vakinaisen paikan, jotakin konttorityötä —

Nora. Mutta, Kristiina, se on niin kauhean rasittavaa; ja sinä näytät jo niin rasittuneelta edeltäpäin. Olisi paljoo parempi sinulle, jos voisit lähteä johonkin kylpypaikkaan.

Rouva Linde (menee ikkunalle.) Minulla ei ole isää, joka voisi lahjoittaa minulle matkarahat, Nora.

Nora (nousee ylös.) Oh, älä suutu minuun.

Rouva Linde (kääntyy häneen.) Nora-kulta, älä sinä suutu minuun. Sepä se on pahinta minun tilassani, että se synnyttää niin paljon mielikarvautta. Ei ole ketään, jonka puolesta työtä tekisit; ja kumminkin on pakko ottaa vaari kaikesta. Täytyyhän sitä elää; ja niin muutut itsekkääksi. Kun sinä kerroit minulle kuinka onnellisesti teidän tilanne oli parantunut — voitko uskoa sitä? — minä en iloinnut siitä niin paljon sinun puolestasi, kuin omasta puolestani.

Nora. Kuinka niin? Oh, minä ymmärrän. Sinä arvelet, että Torvald ehkä voisi tehdä jotakin sinun eduksesi.

Rouva Linde. Niin, sitä minä ajattelin.

Nora. Ja sen hän tekeekin, Kristiina. Jätä se asia minun huolekseni; minä panen asian alkuun niin hienosti, niin hienosti, — keksin jotakin rakkahaista, joka on oikein mieliksi hänelle. Oh, minä tahdon niin sydämmellisen kernaasti olla sinulle avullisna.

Rouva Linde. Kuinka kauniisti on sinulta tehty, Nora, että niin harrastat minun asiatani, — kahta kauniimmasti sinulta, joka itse niin vähän tunnet elämän tuskaa ja vaivaa.

Nora. Minä —? Minäkös niin vähän tuntisin —?

Rouva Linde (hymyillen.) No, Herran nimessä, nuo vähäiset käsityöt ja muut semmoiset. — Sinä olet lapsi, Nora.

Nora (keikahuttaa päätänsä ja astuu yli lattian.) Sitäpä ei sinun pitäisi sanoa noin suurennellen.

Rouva Linde. Vai niin?

Nora. Sinä olet niinkuin nuo muut. Te luulette kaikki, ettei minusta ole mihinkään oikein vakavaan —

Rouva Linde. No, no —

Nora. — etten ole kokenut mitään tässä matoisessa maailmassa.

Rouva Linde. Armas Nora, vastahan sinä kerroit minulle kaikki vastuksesi.

Nora. Pyh, — noita vähäpätöisiä! (*hiljaan*). Minä en ole puhunut sinulle siitä suuresta asiasta.

Rouva Linde. Mikä suuri asia? Mitäs tarkoitat.

Nora. Sinä ylenkatsot minua peräti, Kristiina; vaan sitä sinun ei pitäisi tehdä. Olet kai ylpeä siitä, että niin raskaasti ja kauvan olet tehnyt työtä äitisi puolesta.

Rouva Linde. Minä kyllä en ylenkatso ketään. Vaan se on totta: minä olen sekä ylpeä että iloinen, kun ajattelen, että minulle oli suotu tehdä äitini loppuijän senkin verran huolettomaksi.

Nora. Ja olet myös ylpeä, kun ajattelet, mitä olet tehnyt veljiesi eduksi.

Rouva Linde. Siihen, näyttää minusta, on minulla syytä.

Nora. Niin minustakin. Mutta nyt saat kuulla jotakin, Kristiina. Minullakin on jotain, josta saatan olla ylpeä ja iloinen.

Rouva Linde. Sitä en epäile. Vaan mitä sinä tarkoitat?

Nora. Puhu hiljaan. Ajatteles, jos Torvald kuulisi sen! Sitä hänen ei pidä saada millään muotoa —; sitä älköön kukaan saako tietää, Kristiina; ei kukaan paitse sinua.

Rouva Linde. Mutta mikä se sitten on?

Nora. Istu tähän (*vetää hänet luoksensa sohvalle istumaan*). Tiedätkös — minullakin on jotain, josta olen ylpeä ja iloinen. Minä se olen, joka olen pelastanut Torvaldin kuolemasta.

Rouva Linde. Pelastanut —? Millä tavoin pelastanut?

Nora. Kerroinhan minä sinulle matkastamme Italiaan. Torvald ei olisi voinut jäädä eloon, jos hän ei olisi päässyt sinne —

Rouva Linde. No niin; isäsi antoi teille rahat, jotka siihen tarvittiin —

Nora (hymyilee.) Niin, — sitä luulevat sekä Torvald että kaikki muut; mutta —

Rouva Linde. Mutta —?

Nora. Pappa ei antanut meille äyriäkään. Minä se olin, joka rahat hankin.

Rouva Linde. Sinäkö? koko tuon ison summan?

Nora. Kaksitoista sataa specieriksiä. Neljä tuhatta kahdeksan sataa kruunua. Mitäs siihen sanot?

Rouva Linde. Mutta, Nora, kuinka se oli mahdollista? Olitko voittanut arpajaisissa?

Nora (halveksien.) Arpajaisissa? (*puhaltaa.*) Mitäs vaikeata siinä silloin olisi ollutkaan?

Rouva Linde. Mutta mistä sinä sitten otit ne?

Nora (hyräilee ja hymyilee salakähmää.) Hm; tra la, la, la!

Rouva Linde. Sillä lainatahan et niitä voinut.

Nora. Vai niin? Miksikä ei sitä?

Rouva Linde. Ei, eihän vaimo voi lainata ilman miehensä suostumusta.

Nora (keikahuttaa päätänsä.) Oh, kun on semmoinen vaimo, jolla on hiukan kykyä toimeliaisuuteen, — vaimo, joka ymmärtää menetellä hiukan älykkäästi, niin —

Rouva Linde. Mutta, Nora, minä en ollenkaan ymmärrä —

Nora. Sitä sinun ei tarvitsekaan. Kuka on sanonut minun *lainanneeni* rahat. Olenhan minä voinut saada ne toisella tavoin (*heittäytyy nojautumaan sohvaan.*) Olenhan voinut saada ne toiselta tai toiselta ihailijoistani. Kun on sen verran viehättävät kasvot kuin minulla —

Rouva Linde. Sinä olet hupakko.

Nora. Nyt olet varmaankin sanomattoman utelias, Kristiina.

Rouva Linde. Kuuleppas nyt, Nora-kulta, — etköhän siinä asiassa lie toiminut ajattelemattomasti.

Nora (käy jälleen suoraan istumaan.) Onko ajattelematonta pelastaa miehensä henkeä?

Rouva Linde. Minusta nähden se on ajattelematonta, että sinä hänen tietämättänsä —

Nora. Vaan eihän hänen sopinut saada mitään tietää! Herra Jumala, etkös sitä voi käsittää? Hänen ei sopinut edes saada tietää, kuinka vaarallinen hänen laitansa olikaan. Minun tykö lääkärit tulivat ja sanoivat, että hänen henkensä oli vaarassa; ett'ei mikään muu voinut auttaa häntä kuin olo etelämailla. Luuletkos, etten minä alussa kokenut maanittelemalla päästä aikeeni perille? Minä sanoin hänelle, kuinka hauskaa olisi minulle päästä matkustamaan ulkomaille niinkuin muut nuoret vaimot; minä sekä itkin että rukoilin; minä pyysin häntä johtamaan mieleensä missä tilassa minä olin, ja että hänen tulisi olla kiltti ja suostua pyyntööni; ja sitten ehdottelin minä, että hän voisi ottaa lainan. Mutta silloin oli hän vähällä suuttua, Kristiina. Hän sanoi minua kevytmieliseksi, ja että hänen velvollisuutensa aviomiehenä oli vastustella minun elkiäni ja oikkujani — joksi hän muistaakseni nimitti sitä. Niin, niin, ajattelin minä, pelastettava sinä kumminkin olet; ja silloin ryhdyin minä toimiin —

Rouva Linde. Ja eikö miehesi saanut isältäsi tietää, ett'eivät rahat tulleetkaan häneltä?

Nora. Ei, ei koskaan. Pappa kuoli juuri niinä päivinä. Olin aikonut saada häntä osalliseksi salaisuuteeni ja pyytää häntä olla mitään ilmoittamatta. Vaan kun hän makasi niin sairaana —. Sen parempi, sitä ei ollutkaan tarpeen.

Rouva Linde. Ja etkös sittemmin koskaan ole uskonut asiata miehellesi?

Nora. Ei, Jumala varjelkoon, kuinka sinä voit semmoista ajatella? Hän, joka on niin ankara siinä asiassa. Ja sitä paitsi — Torvald, miehen itsetunnollaan, — kuinka tuskallista ja nöyryttävää hänen olisi tietää, että hänen on jostakin kiittäminen minua. Se rikkoisi peräti meidän välimme; meidän kaunis,

onnellinen kotimme muuttuisi toisenlaiseksi kuin se nyt on.

Rouva Linde. Etkös milloinkaan aio sanoa sitä hänelle?

Nora (mietiskellen, puoleksi hymyillen). Niin — joskus kenties; — monen vuoden perästä, kun en enää ole niin kaunis kuin nyt. Älä naura sille! Minä tarkoitan tietysti: kun Torvald ei enää huoli minusta niin paljon kuin nyt; kun häntä ei enää huvita, että minä tanssin hänen edessään ja pukeun valepukuun ja deklamoitsen. Silloin voisi olla hyvä, että on jotakin takavarana — (*keskeyttäen*) Lipi lapi! Se aika ei tule koskaan. — Noh, mitäs nyt sanot minun suuresta salaisuudestani, Kristiina? Enkö minäkin kelpaa johonkin? — Muutoin voit uskoa, että se asia on saattanut minulle murhetta. Ei ole todellakaan, ollut helppoa minulle täyttää sitoumuksiani oikeaan aikaan. Tahdon sanoa sinulle, että asioimismaailmassa on jotakin, jota sanotaan kvarttalikoroksi, ja jotakin, jota kutsutaan maksunsuorituksiksi; ja niitä on aina niin kauhean vaikeaa saada suoritetuksi. Siis on minun näet täytynyt säästellä siellä sekä täällä, missä olen voinut. Taloudenrahoista en voinut panna mitään syrjään, sillä Torvaldin piti elää hyvin. Lasten minä en voinut antaa käydä huonoissa vaatteissa; minkä minä sain heitä varten, sen katsoin velvollisuudekseni käyttää kaikki. Ne suloiset, armaat pienokaiseni!

Rouva Linde. Niin täytyi sinun siis supistaa omia tarpeitasi, Noraraukka?

Nora. Tietysti. Minuahan se asia lähimmästi koskikin. Joka kerta kun Torvald antoi minulle rahaa uusiin vaatteihin ja muuhun semmoiseen, käytin minä ainoastaan puolet niistä; ostin aina huonoita ja halvinta laatua. Onneksi kaikki soristaa minua niin hyvin, ettei Torvald huomannut sitä. Mutta usein se tuntui minusta kyllä raskaalta, Kristiina, sillä ompa kumminkin hauskaa käydä hienoissa vaatteissa. Eikö niin?

Rouva Linde. On mar kyllä.

Nora. No, onpa minulla ollut vielä muitakin tulolähteitä. Viime talvena oli minulla onni saada koko kasan puhtaaksi kirjoitettavia. Niin suljin minä itseni kamariin ja kirjoitin joka ilta myöhään yöhön asti. Ah, minä olin usein uupua väsymyksestä. Mutta sanomattoman hauskaa oli kumminkin istua sillä tavoin työn ääressä ja ansaita rahaa. Oli melkein kuin olisin ollut mies.

Rouva Linde. Vaan kuinka paljon olet sinä nyt sillä tavoin voinut suorittaa velastasi?

Nora. Niin, sitä en saata niin tarkoilleen sanoa. Semmoisista asioista on, näet, hyvin vaikeata pitää lukua. Tiedän vain, että olen maksanut kaikki, mitä suinkin olen voinut saada kokoon haalituksi. Useinkaan en ole tietänyt mikä neuvoksi. (*hymyilee*). Silloin istuin tässä ja luuletteli, että joku vanha, rikas herra oli rakastunut minuun.

Rouva Linde. Mitä! Mikä herra?

Nora. Oi, loruja! — että hän nyt oli kuollut ja kun hänen testamenttinsa avattiin, niin siinä seisoi suurilla kirjaimilla: "Kaikki minun rahani ovat heti maksettavat rakastettavalle rouva Nora Helmerille".

Rouva Linde. Mutta armas Nora, — mikä herra se oli?

Nora. Herrainen aika, etkös voi sitä ymmärtää? Ei semmoista vanhaa herraa ollenkaan ollut olemassa; se oli vain mielikuvitus, jota minä tässä istuissani aina kuvailin mielessäni, kun en tietänyt mitään neuvoa mistä saada rahoja. Vaan yhdentekevää se onkin; tuo vanha, ikävä herra saa minun puolestani jäädä sinne missä hän on; minä en huoli hänestä enkä hänen testamentistaan, sillä nyt olen minä huoleton. (*kavahtaa ylös*). Voi, kuinka hauskaa ajatella sitä, Kristiina. Huoleton! Voida olla huoletonna, aivan huoletonna; voida leikkiä ja kuperrella lasten kanssa; voida pitää taloa kauniina ja sievänä, kaikki niinkuin Torvald rakastaa sitä! Ja ajatteles, sitten tulee kohta kevät kauniine ilmoinsena. Niin pääsemme ehkä matkustamaan vähäisen. Minä ehkä saanen nähdä merta taasen. Niin, niin, onpa oikein eriskummaista elää ja olla onnellisena!

(*Etuhuoneen kello soi.*)

Rouva Linde (nousee ylös). Soitetaan; ehkä lienee parasta, että minä menen.

Nora. Ei, istu sinä; ei tänne tule ketään; se on varmaan Torvaldille —

Sisäpiika (etuhuoneen ovessa). Pyydän anteeksi, rouva, — täällä on herra, joka tahtoo puhutella asianajajata.

Nora. Pankkitirehtöriä kai tarkoitat.

Sisäpiika. Niin, pankkitirehtöriä; mutta minä en tietänyt — kun tohtori on siellä sisällä.

Nora. Kuka se herra on?

Asianajaja Krogstad (etuhuoneen ovessa). Minä se olen, rouva.

Rouva Linde (säpsähtää, hämmästyttää ja kääntyy ikkunaanpäin).

Nora (ottaa askeleen häntä vastaan, ällistyneenä, puoliääneen) Tekö? Mitä se tietää? Mistä asiasta te tahdotte puhua mieheni kanssa?

Krogstad. Pankkiasioista — tavallansa. Minulla on vähäinen paikka Osakepankissa, ja teidän miehenne tulee nyt meidän päälliköksi, kuulin ma —

Nora. Se on siis —

Krogstad. Pelkkiä kuivia asioita, rouvani; ei mitään muuta.

Nora. No, tahdotteko olla hyvä ja mennä sisään konttorinovesta.

(tervehtii huolimattomasti pannessaan etuhuoneen ovea kiinni; menee sitten ja katsoo kuinka uunissa palaa).

Rouva Linde. Nora, — kuka se mies oli?

Nora. Oli eräs asianajaja Krogstad.

Rouva Linde. Se oli siis todellakin hän.

Nora. Tunnetko häntä?

Rouva Linde. Olen tuntenut häntä — vuosikausia sitten. Hän oli yhteen aikaan asianajajana meidän seuduilla.

Nora. Niin, se on totta se.

Rouva Linde. Kuinka hän oli muuttunut.

Nora. Hänellä on ollut hyvin onneton avioelämä.

Rouva Linde. Onhan hän nyt leski?

Nora. Monen lapsen kanssa. Kas niin; nyt se palaa. *(pane uunin oven kiinni ja siirtää liekkutuolin vähän syrjään).*

Rouva Linde. Hänellä sanotaan olevan monenlaisia asioita toimensa?

Nora. Vai niin? Saattaa olla; minä en ollenkaan tiedä —. Mutta älkäämme ajatelko asioita, ne ovat niin ikäviä.

(Tohtori Rank tulee Helmerin kamarista).

Tohtori Rank (vielä ovessa.) Ei, ei; minä en tahdo häiritä; menen mieluummin hetkeksi vaimosi luokse. *(sulkee oven ja huomaa Linde-rouvan).* Oh; suokaa anteeksi; minä häiritsen näenmä täälläkin.

Nora. Ei, ei suinkaan. *(esittää.)* Tohtori Rank. Rouva Linde.

Rank. No mutta. Nimi, jota usein kuulee tässä talossa. Minä luulenma menin rouvan ohitse rappusilla tullessani.

Rouva Linde. Niin; minä astun hyvin hitaasti rappusia ylös, minä en oikein kärsi sitä.

Rank. Aha, hiukan turmeltunut sisusvärkki.

Rouva Linde. Oikeastaan liika työn vaivaus.

Rank. Eikö muuta? Siis olette kai tulleet kaupunkiin levätäksenne kaikissa noissa pidoissa?

Rouva Linde. Olen tullut tänne työtä hakeakseni.

Rank. Onko se niin hyvä keino liika työn vaivausta vastaan?

Rouva Linde. Täytyy elää, herra tohtori.

Rank. Niin, yleinen mielipidehän se on, että se on niin välttämätöntä.

Nora. Oh, tiedättekö mitä, tohtori Rank, — tekin tahdotte mielellänne elää.

Rank. Sitä maarian tahdonkin. Niin kurja kuin olenkin, tahdon kumminkin kernaasti kärsiä piinaa niinkauvan kuin suinkin. Kaikki minun hoidettavani ovat yhtäläiset. Ja sama on laita niittenkin, jotka siveyden puolesta ovat sairaita. Juuri tällä hetkellä on semmoinen siveyden puolesta sairastava hospitaalin jäsen tuolla Helmerin luona.

Rouva Linde (hilliten tuntoansa). Ah!

Nora. Ketä te tarkoitatte?

Rank. Oh, onhan muuan asianajaja Krogstad mies, jota te ette ollenkaan tunne. Hän on turmeltunut sydämensä juurista, rouva. Mutta itse rupesi hän lavertelemaan, kuni jostakin tärkeän tähdellisestä asiasta, että hänen pitää *elää*.

Nora. Vai niin? Mitä asiaa hänellä oli Torvaldille?

Rank. En todellakaan tiedä; kuulin vain, että oli jotain Osakepankista.

Nora. En tietänyt että Krog—, että tuolla asianajaja Krogstadilla oli mitään tekemistä Osakepankin kanssa.

Rank. Niin, hän on saanut jonku paikan siellä. (*Linde-rouvalle.*) En tiedä, onko teidänkin paikkakunnalla semmoisia ihmisiä, jotka juoksevat läähättäen ympäri päästäksensä siveellisen mätäisyyden perille ja sitten saadaksensa asianomaisen asetetuksi tarkastusta varten toiseen tai toiseen edulliseen asemaan. Terveet tyytykööt kauniisti siihen, että saavat seisoa ulkopuolella.

Rouva Linde. Sairaatpa ne kumminkin enimmin tarvitsevat tulla sisäänsuljetuiksi.

Rank. (kohottaen olkapäitään.) Niin, siinä se temppu onkin. Se katsantotapa se tekee yhteiskunnan sairashuoneeksi.

Nora. (Omissa ajatuksissaan, purskahtaa nauruun ja taputtelee käsiänsä.)

Rank. Miksi nauratte sille? Tiedättekö oikein, mitä yhteiskunta on?

Nora. Mitä huolin minä tuosta ikävästä yhteiskunnasta? Minä nauroin peräti toiselle asialle — sanomattoman hauskalle. — Sanokaa minulle, tohtori Rank — kaikki, joilla on virkoja osakepankissa, tulevat siis nyt Torvaldin käskyn-alaisiksi?

Rank. Sekö se mielestänne on niin sanomattoman hauskaa?

Nora (hymyilee ja hyräilee.) Olkoon se minun asiani! Olkoon se minun asiani! (*kävelee lattialla.*) Niin, onpa oikein sanomattoman hauska ajatella, että me — että Torvald on saanut niin paljon vaikutusvoimaaniin moneen mieheen. (*ottaa pussin taskusta.*) Tohtori Rank, suvaitsetteko pikku konfedhin?

Rank. Kas, kas konfehteja. Minä luulin sitä kielletyksi tavaraksi täällä.

Nora. Niin, mutta nämä on Kristiina antanut minulle.

Rouva Linde. Kuinka? Minä —?

Nora. No, no, no; älä hämmästy. Ethän sinä voinut tietää Torvaldin kieltäneen niitä. Tahdon sanoa sinulle, että hän pelkää minun hampaitteni turmeltuvan niiden kautta. Mutta pyh, — olkoon menneeksi tällä kertaa —! Eikö niin, tohtori Rank? Olkaa niin hyvä! (*pistää konfedhin hänen suuhunsa.*) Ja sinä myös, Kristiina. Ja minun tulee myös saada yksi; pikkurainen vain — tai korkeintaan kaksi. (*kävelee taasen.*) No, nyt olen minä oikein sanomattoman onnellinen. Nyt löytyy yksi ainoa asia maailmassa, jota minun niin sanomattomasti tekisi mieleni.

Rank. No? Ja mikä se on?

Nora. Onpa jotain, jota minun niin sanomattomasti tekisi mieleni sanoa niin että Torvald sen kuulisi.

Rank. Ja miksi ette siis voi sanoa sitä?

Nora. En, minä en uskalla sanoa sitä, sillä se on niin häijyä.

Rouva Linde. Häijyä?

Rank. No, silloin se ei ole sopivata. Mutta meille voitte kyllä. — Mikä se on, jota mielenne niin tekee

sanomaan Helmerin kuullen?

Nora. Minulla on niin sanomaton halu lausua: tuhat tulimaista!

Rank. Oletteko hullu!

Rouva Linde. Mutta, Herran tähden, Nora —!

Rank. Sanokaa se. Tuossa hän on.

Nora (kätkee konfehtipussin.) Hys, hys, hys!

(Helmer, päällystakki käsivarrella ja hattu kädessä, tulee kamaristaan.)

Nora (menee hänelle vastaan.) No, Torvald kulta, pääsitkö hänestä?

Helmer. Niin, nyt hän läksi.

Nora. Saanko esittää sinulle — se on Kristiina, joka on tullut kaupunkiin.

Helmer. Kristiina —? Suokaa anteeksi, mutta minä en tiedä —

Nora. Rouva Linde, Torvald-kulta; rouva Kristiina Linde.

Helmer. Vai niin. Varmaankin joku vaimoni lapsuudenystävistä?

Rouva Linde. Niin, me olemme tuttavina lapsuuden ajoista.

Nora. Ja voitkos ajatella sitä, nyt on hän tehnyt tuon pitkän matkan tänne saadaksensa puhutella sinua.

Helmer. Mitä se tietää?

Rouva Linde. Niin, eipä oikeastaan —

Nora. Kristiina on nimittäin niin erinomaisen pystyvä konttoritöihin, ja sitten on hänellä niin hirmuisen suuri halu päästä oivan miehen johdon alle, oppiaksensa enemmän kuin mitä hän nyt osaa —

Helmer. Sangen järkevästi, rouva.

Nora. Ja kun hän nyt kuuli sinun tulleen pankkitirehtöriksi — oli tullut sähkösanoma siitä — niin läksi hän niin pian kuin hän taisi matkalle tänne ja —. Eikö niin, Torvald, voithan sinä minun tähteni tehdä hiukan Kristiinan eduksi? Mitä?

Helmer. Hyvin mahdollista. Rouva on luultavasti leski?

Rouva Linde. Olen.

Helmer. Ja olette tottuneet konttorintoiimiin?

Rouva Linde. Niin, jokseenkin.

Helmer. No, silloin on hyvin mahdollista että minä voin hankkia teille paikan —

Nora (taputtaa käsiänsä.) Näetkös; näetkös!

Helmer. Te olette tulleet onnelliseen hetkeen, rouva —

Rouva Linde. Oi; kuinka saatan minä kiittää teitä —

Helmer. Sitä ei ole tarvis. *(ottaa päällystakin päällensä.)* Mutta tänäpäpä suonette minulle anteeksi —

Rank. Odota; minä tulen sinun kanssasi. *(noutaa turkkinsa etuhuoneesta ja lämmittää sitä uunin edessä.)*

Nora. Älä viivy kauan ulkona, armas Torvald.

Helmer. Tunnin aikaa; ei enempää.

Nora. Menetkö sinäkin, Kristiina?

Rouva Linde (ottaa päällystakin päällensä.) Niin, nyt minun täytyy mennä hankkimaan itselleni asuntoa.

Helmer. Niin menemme ehkä yhdessä kadun poikki.

Nora (auttaa häntä.) Kuinka ikävää, että me asumme näin ahtaasti; mutta meidän on mahdotonta —

Rouva Linde. Oh, mitäs sinä ajatteletkaan! Hyvästi, armas Nora, ja kiitoksia kaikesta.

Nora. Hyvästi siksi aikaa. Niin, tän'iltana tietysti tulet jälleen. Ja tekin, tohtori Rank. Mitä? Jos jaksatte? Oh, sen kyllä teette; ottakaa, vain hyvästi päällenne.

(menevät puhellen keskenänsä etuhuoneeseen. Sieltä kuuluu lasten-ääniä ulkoa rappusilta)

Nora. Siinä ne ovat! Siinä ne ovat!

(Hän juoksee sinne ja avaa oven. Lapsenpiika Anna-Maija tulee lasten kanssa.)

Nora. Tulkaa sisään; tulkaa sisään! *(kyyristyy heitä suudellaksensa.)* Voi, te herttaiset, sulo —! Katsos niitä, Kristiina. Eivätkö ole kauniita!

Rank. Ei loruella tässä missä vetotuuli käy!

Helmer. Tulkaa, rouva Linde; nyt ei tässä kärsi olla muut kuin äidit.

(Tohtori Rank, Helmer ja rouva Linde menevät alas rappusista. Lapsenpiika menee lasten kanssa saliin. Nora samoin ja panee kiinni oven etuhuoneeseen.)

Nora. Kuinka riskiltä ja uljailta te näytätte. No, mitkä punaposket teillä on! Niinkuin omenat ja ruusut. *(lapset puhuvat hänelle suuhun seuraavan puheen alla.)* Oletteko huvitelleet hyvästi? Sepä oli hauskaa. Vai niin; sinä olet vetänyt sekä Emmyn että Bobin kelkalla? No, ja molemmat yhtäikaan! Niin, sinä olet reipas poika, Iivari. Oi, anna minun pitää häntä hiukan, Anna-Maija. Niin, niin, mun sulo, pikku nukki-lapseni! *(ottaa pienimmän lapsen lapsenpiijalta ja tanssii sen kanssa.)* Niin, niin, mamma tanssii Bobin kanssa myös. Mitä? Oletteko olleet lumisilla? No, siinä olisi minunkin pitänyt olla mukana! Ei, annas olla; tahdon itse riisua heidän päältänsä, Anna-Maija. Niin, niin; salli minun se tehdä; se on niin hupaista. Mene sisään niin kauaksi; sinä näytät niin vilustuneelta. Siellä on lämmintä kahvia sinulle uunin päällä.

(Lapsenpiika menee vasemmalla olevaan kamariin. Nora riisuu lasten päällyys-vaatteet ja heittää ne sinne tänne, sallien lasten puhua toisilleen suuhun sikinsokin.)

Nora. Vai niin? Vai oli iso koira, joka juoksi teidän perästänne? Mutta se ei purrut? Ei, koirat ei pure pikku, kauniita nukkilapsia. Älä katsele paketteja, Iivari. Mitä niissä on? Kunpa vain tietäisitte. Ei, ei; siinä on jotakin ilkeätä. Noh! Käymmekö leikitsemään? Mitä leikkiä? Olla piiloisilla. No, olkaamme piiloisilla. Bob menee ensin piiloon. Pitääkö minun? Hyvä, minä menen ensin piiloon.

(Hän ja lapset leikitsevät nauraen ja riemuiten salissa ja kamarissa, joka on oikealla puolella. Lopuksi piilee Nora pöydän alle; lapset tulevat riehuten sisään, hakevat, vaan eivät löydä häntä, kuulevat hänen nauruansa, juoksevat pöydän luo, nostavat pöytäliinan ja näkevät hänen. Riemu on ylimmillään. Hän ryömii esiin ikäänkuin peloittaaksensa heitä. Utta riemua. Sillä välin on koputettu ovelle, vaikkei kukaan ole huomannut sitä. Nyt avataan ovi puoleksi ja asianajaja Krogstad tulee näkyviin; hän odottaa vähän; leikkiä jatketaan.)

Krogstad. Pyydän anteeksi, rouva Helmer —

Nora (huudahtaa painuneella äänellä, kääntyy ja hypähtää ylös.) Ah! Mitäs te tahdotten?

Krogstad. Suokaa anteeksi; ulko-ovi oli longallansa; joku lie unohtanut panna sen kiinni —

Nora (nousee ylös.) Mieheni ei ole kotona, herra Krogstad.

Krogstad. Sen tiedän.

Nora. No, — mitäs sitten tahdotten täältä?

Krogstad. Puhua pari sanaa teidän kanssanne.

Nora. Minun —? *(lapsille hiljaa).* Menkää Anna-Maijan luokse. Mitä? Ei, vieras herra ei tahdo tehdä mammalle mitään pahaa. Kun hän on mennyt leikitsemme jälleen. *(hän vie lapset vasemmalla puolella olevaan kamariin ja panee oven kiinni heidän jälestänsä.)*

Nora (levotonna, jännityksissään.) Tahdotte puhua minun kanssani.

Krogstad. Niin, sitä tahdon.

Nora. Tänään —? Vaan eihän meillä vielä ole kuukauden ensimmäinen päivä —

Krogstad. Ei, meillä on jouluaatto. Teistä itsestänne tulee riippumaan, mitä jouluiloa te saatte.

Nora. Mitäs tahdottekaan? Minä en mitenkään voi tänäpäpä —

Krogstad. Siitä älkäämme toistaiseksi puhuko mitään. Onpa aivan toista. Onhan teillä hetkinen aikaa?

Nora. On; tietysti, onhan sitä minulla, vaikka —

Krogstad. Hyvä. Minä istuin Olsenin ravintolassa ja näin teidän miehenne kulkevan kadun poikki —

Nora. No niin.

Krogstad. — rouvasihmisen seurassa.

Nora. Entäs sitten?

Krogstad. Saanko luvan kysyä: eikö se rouvasihminen ollut eräs rouva Linde?

Nora. Oli.

Krogstad. Vasta tullut kaupunkiin.

Nora. Niin, tänään.

Krogstad. Onhan hän hyvä ystävä teille?

Nora. Niin, hän on. Mutta minä en ymmärrä —

Krogstad. Olen minäkin tuntenut häntä kerran.

Nora. Sen tiedän.

Krogstad. Vai niin? Te tunnette sen asian. Sitä kyllä luulinkin. No, niin tahdon kysyä teiltä suoraan: saako rouva Linde jonku paikan Osakepankissa?

Nora. Kuinka te uskallatte urkkia sitä *minulta*, herra Krogstad, *te*, joka olette minun mieheni käskynalaisia? Vaan koska kysytte, niin voitte saada sen tietää: Niin, rouva Linde saa paikan. Ja minä se olin, joka puhuin hänen puolestaan, herra Krogstad. Nyt sen tiedätte.

Krogstad. Olin siis aprikoinnut oikein.

Nora (astuu edes takaisin pitkin lattiata.) Oh, onpa mar kumminkin hiukan vaikutusvoimaa, luulisin. Vaikka nainen olenkin, ei sen vuoksi ole sanottu, että —. Kun olette toisen vallan alainen, herra Krogstad, niin teidän todellakin pitäisi varoa, ettette loukkaa sitä, jolla — hm —

Krogstad. — on vaikutusvoimaa?

Nora. Juuri niin.

Krogstad (muuttaa ääntä). Rouva Helmer, tahdotteko olla niin hyvä ja käyttää vaikutusvoimaanne minun edukseni.

Nora. Mitä nyt? Mitä tarkoitatte?

Krogstad. Tahdotteko olla niin hyvä ja pitää huolta siitä, että minä pysyn alhaisessa virassani pankissa.

Nora. Mitä tämä tietää? Kuka aikoo ottaa virkaanne teiltä?

Krogstad. Oh, älkää minun edessäni teeskennelkö niinkuin ette mitään tietäisi. Minä huomaan kyllä, ettei teidän ystävällenne saata olla suotuista joutua semmoiseen tilaan, jossa hän voi työtäistä yhteen minun kanssa; ja minä huomaan nyt myös, ketä minun tulee kiittää siitä, että minua ajetaan pois.

Nora. Vaan minä vakuutan teille. —

Krogstad. Niin, niin, niin, lyhykäisesti: vielä on aikaa ja minä neuvon teitä käyttämään vaikutusvoimaanne estääksenne sitä.

Nora. Mutta, herra Krogstad, minulla *ei ole* mitään vaikutusvoimaa.

Krogstad. Eikö? Minusta on kuin vastikään itse olisitte sanoneet —

Nora. Se tietysti ei ollut sillä tavoin ymmärrettävä. Minäkö! Kuinka voitte uskoa, että minulla olisi semmoista vaikutusvoimaa mieheeni?

Krogstad. Oh, minä tunnen miehenne ylioppilasajoista asti. Luullakseni ei herra pankkitirehtöri ole lujempi kuin muutkaan aviomiehet.

Nora. Jos puhutte halveksivalla tavalla miehestäni, niin osoitan teille ovea.

Krogstad. Rouva on rohkea.

Nora. Minä en pelkää teitä enää. Kun uuden vuoden päivä on tullut, olen kohta oleva irti koko asiasta.

Krogstad (maltillisemmin.) Kuulkaa nyt minua, rouva. Jos tulee välttämättömäksi, niin minä taistelen niinkuin hengen puolesta pitääkseni pientä paikkaani pankissa.

Nora. Siltä todellakin näyttää.

Krogstad. Sitä en tee ainoastaan tulon vuoksi; siitpä minä vähimmin huolin. Vaan siinä on jotakin muuta —. No niin, sanon sen suoraan! Asia on näettkös tämä. Tietysti tiedättekä, yhtä hyvin kuin muut, että minä kerran muutamia vuosia takaperin tein itseni syypääksi ajattelemattomaan tekoon.

Nora. Luulenpa kuulleen jotain semmoista.

Krogstad. Asia ei tullut oikeuden eteen, mutta kaikki tiet ikäänkuin suljettiin minulta samalla. Niin ryhdyin minä niihin toimiin, jotka te kyllä tiedätte. Täytyihän minun johonkin ryhtyä; ja minä voin sanoa, etten ole ollut niitä pahimpia. Mutta nyt tahtoisin ulos kaikesta tästä. Poikani varttuvat varttumistaan; heidän tähden tahdon hankkia itselleni niin paljon kansalais-arvoa kuin mahdollista. Tämä paikka pankissa oli ikäänkuin ensimmäinen porras minulle. Ja nyt tahtoo miehenne potkaista minua portailta alas, niin että minä tulen seisomaan loassa jälleen.

Nora. Mutta, Herran tähden, herra Krogstad, ei minun vallassani ole ollenkaan auttaa teitä.

Krogstad. Sen vuoksi, ettei teillä ole tahtoa siihen; mutta minulla on keinoja pakottaakseni teitä siihen.

Nora. Ettehän kumminkaan aikone kertoa miehelleni, että olen teille velkaa?

Krogstad. Hm; mitäpä, jos kertoisin hänelle siitä?

Nora. Se olisi häpeällisesti tehty teiltä. (*itkusuulla.*) Tämä salaisuus, joka on minun iloni ja ylpeyteni, sen saisi hän tietää niin ilkeällä ja kömpelöllä tavalla, — saisi sen tietää *teiltä*. Te saattaisitte minulle kauheinta mieliharmia —

Krogstad. Pelkkää mieliharmiako?

Nora (kiivaasti.) Mutta tehkää se vain; pahinta on se teille itsellenne, sillä silloin saa mieheni selvästi nähdä, mikä kurja mies te olette, ja silloinpa ette suinkaan saa pitää paikkaanne.

Krogstad. Minä kysyin, perheellistä mieliharmiako te ainoastaan pelkäättekin?

Nora. Jos mieheni saa tietää sen, niin hän tietysti kohta maksaa mitä vielä on maksamatta; ja sitten ei meillä ole mitään teidän kanssanne tekemistä.

Krogstad (tulee askeleen lähemmä.) Kuulkaa, rouva Helmer; — teillä joko ei ole hyvää muistoa, taikka ei ollenkaan tietoa tämmöisistä asioista. Minun tulee siis selittää teille asia vähän tarkemmin.

Nora. Millä tavalla?

Krogstad. Miehenne sairaana ollessa tulitte minun luokseni lainataksenne kaksitoistasataa specieriksiä.

Nora. En tietänyt ketään toista.

Krogstad. Minä lupasin silloin hankkia teille sen summan. —

Nora. Te sen hankittinkin.

Krogstad. Minä lupasin hankkia teille rahat määrättyillä ehdoilla. Te ette ajatelleet silloin muuta kuin miehenne sairautta, ja olitte niin karkäs matkarahoja saamaan, että minä luulen teidän ei panneen muistoonne kaikkia sivuseikkoja. Sentähden ei ole liikaa muistuttaa teille niistä. No; minä lupasin hankkia teille rahat velkakirjaa vastaan, jonka minä sepitin.

Nora. Niin, ja jonka alle minä panin nimeni.

Krogstad. Oikein. Mutta sen alle lisäsin muutamia rivejä, joissa isänne otti vastatakseen velasta. Näitten rivien alle piti isänne kirjoittaa.

Nora. Piti —? Kirjoittihan hän.

Krogstad. Minä olin jättänyt päivän panematta; se tahtoo sanoa, teidän isänne piti itsen panna päivä jona hän kirjoitti velkakirjan alle. Muistaako rouva sitä?

Nora. Niin, luulen kyllä —

Krogstad. Minä annoin teille sitten velkakirjan, jotta postilla lähettäisitte sen isällemme. Eikö niin?

Nora. Niin.

Krogstad. Ja sen tietysti teitte heti; sillä jo viiden — kuuden päivän perästä toitte minulle kirjan isänne allekirjoituksineen. Ja niin saitte vastaanottaa rahat.

Nora. No niin; enkö ole säännöllisesti suorittanut maksoja velastani?

Krogstad. Jokseenkin säännöllisesti. Mutta — palatakseni siihen, josta puhuimme, — se oli kyllä raskas aika teille silloin, rouva?

Nora. Niin se oli.

Krogstad. Isänne makasi myös hyvin sairaana, luulenma.

Nora. Hän oli viimeisillänsä.

Krogstad. Kuoli kohta sen jälkeen?

Nora. Niin.

Krogstad. Sanokaa minulle, rouva Helmer, voitteko kenties muistaa minä päivänä isänne kuoli? Tarkoitan minä päivänä kuukaudessa.

Nora. Isä kuoli Syyskuun 29 p:nä.

Krogstad. Aivan oikein; siitä olen hankkinut tiedon. Ja sentähden on tässä jotakin kummallista, (*ottaa esille paperin.*) jota minä en mitenkään saata käsittää.

Nora. Mitä kummallista? Minä en tiedä —

Krogstad. Se on se kummallisuus, rouva, että teidän isänne on kirjoittanut tämän velkakirjan alle kolme päivää kuolemansa jälkeen.

Nora. Kuinka? Minä en ymmärrä —

Krogstad. Isänne kuoli Syyskuun 29 p:nä. Vaan katsokaas tänne: Tähän on isänne kirjoittanut nimensä alle 2 p:nä lokakuuta. Eikös se ole kummallista, rouva?

Nora (on vaiti.)

Krogstad. Voitteko selittää minulle sitä?

Nora (on edelleen vaiti.)

Krogstad. Silmään pistävätä on sekin, että sanat 2 p:nä lokakuuta ja vuosiluku eivät ole teidän isänne käsialaa, vaan toista käsialaa, joka mielestäni on tuttu. No, sen voipi kyllä selittää; isältänne on saattanut unohtua päivän kirjoittaminen ja niin on joku toinen tehnyt sen umpimähkää täällä, ennenkuin vielä tiedettiin minä päivänä hän oli kuollut. Siinä ei ole mitään pahaa. Nimen allekirjoitus on se asia, josta kaikki riippuu. Ja sehän on oikea, rouva Helmer? Onhan se todellakin teidän isänne, joka on piirustanut nimensä tähän?

Nora (vähän ajan vaiettua, keikahuttaa päätänsä ja katsoo uhalla häneen.) Ei, sitä se ei ole. *Minä* olen kirjoittanut isäni nimen.

Krogstad. Kuulkaa, rouva, — tiedättekö, että tämä on vaarallinen tunnustus?

Nora. Miksi niin? Te saatte kohta rahanne.

Krogstad. Saanko kysyä teiltä, miksi ette lähettäneet paperia isällemme?

Nora. Se oli mahdotonta. Olihan pappa sairaana. Jos olisin pyytänyt hänen nimeänsä, niin olisi minun myös pitänyt sanoa hänelle, mihin rahat olivat käytettävät. Mutta enhän minä voinut sanoa hänelle, niin sairaana kun hän oli, että mieheni henki oli vaarassa. Mahdotontahan se oli.

Krogstad. Niin olisi ollut parempi teille, että olisitte jättäneet ulkomaan matkan tekemättä.

Nora. Ei, se oli mahdotonta. Sen matkanhan piti pelastaa mieheni henki. Sitä en voinut jättää tekemättä.

Krogstad. Vaan ettekö sitä ajatelleet, että se oli petosta minua vastaan —?

Nora. Sitä en mitenkään voinut ottaa lukuun. Minä en ollenkaan huolinut teistä. En voinut kärsiä teitä kaikkien niitten kylmien verukkeitten tähden, joita teitte, vaikka tiesitte missä vaarallisessa tilassa mieheni oli.

Krogstad. Rouva Helmer, teillä ei ollenkaan näy olevan selvää käsitystä siitä, mihin te oikeastaan olette tehneet itsenne syypääksi. Vaan minä voin kertoa teille, ettei se ollut enempää eikä pahempaa, se, jonka minä kerran tein ja joka hävitti minun koko yhteiskunnallisen asemani.

Nora. Tekö? Tahdottenko saattaa minua uskomaan, että te olisitte tehneet jotain uskaliaasta pelastaaksenne vaimonne henkeä?

Krogstad. Laki ei kysy mistä syystä rikos tehdään.

Nora. Se mahtaa olla joku hyvin typerä laki.

Krogstad. Typerä taikka ei, — jos minä vien tämän paperin oikeuden eteen, niin teidät tuomitaan lain mukaan.

Nora. Sitäpä en usko. Tyttärellä eikö olisi oikeutta säästää vanhalta, kuolinvuoteella makaavalta isältään huolia ja tuskia? Eikö vaimolla olisi oikeutta pelastaa miehensä henkeä? Minä en tunne lakeja niin tarkoin; mutta siitä olen vakuutettu, siellä jossakin seisovan, että semmoista on luvallista. Ja sitä *te* ette tiedä, te joka olette asianajaja? Mahdatte olla huono lakimies, herra Krogstad.

Krogstad. Saattaa niin olla. Mutta asioita, — semmoisia asioita kuin meillä kahdella on keskenämme, — niitähän toki uskonette minun ymmärtäväni? Hyvä. Tehkää nyt mitä tahdotte. Mutta *sen* sanon teille: jos minua toistamiseen sysätään ulos; niin saatte te tehdä seuraa minulle.

(Kumartaa ja menee ulos etuhuoneen kautta.)

Nora (Vähän aikaa mietiskellen; keikahuttaa päätänsä.) Mitä vielä! — Hän tahtoi peloittaa minua! Niin typerä en kumminkaan ole. *(rupee kokoamaan lasten vaatteita kokoon; herkeää pian.)* Mutta —? — Ei, vaan se on mahdotonta! Rakkaudestahan minä sen tein.

Lapset (vasemmalla ovella.) Mamma, nyt vieras meni portista ulos.

Nora. Niin, niin, minä tiedän sen. Mutta älkää puhuko kellenkään vieraasta herrasta. Kuulitteko sen? Ei papallekaan!

Lapset. Ei, mamma; mutta tuletko leikitsemään jälleen?

Nora. Ei, ei; nyt ei.

Lapset. Mutta mamma, lupasithan tulla.

Nora. Niin, mutta minä en voi nyt. Menkää sisään; minulla on niin paljon tekemistä. Menkää sisään, menkää, rakkaat lapsikullat. *(hän vie heidät varovasti kamariin ja panee oven kiinni heidän jälestänsä.)*

(Nora istuu sohvalle, ottaa korko-ompeleuksen ja ompelee hiukan, mutta lakkaa kohta.) Ei! *(heittää ompeluksen pöydälle, nousee, menee etuhuoneen ovelle ja huutaa:)* Leena! Tuo joulupuu sisään. *(menee vasemman puoliselle pöydälle ja avaa pöydänlaatikon; seisattuu jälleen.)* Ei; vaan aivan mahdotontahan se on!

Sisäpiika (tuoden puuta.) Mihinkä minä sen panen, rouva?

Nora. Tuohon; keskelle lattiata.

Sisäpiika. Onko vielä muuta tuotavana?

Nora. Ei, kiitos; minulla on kaikki mitä tarvitsen. (*Piika, joka on pannut puun luotansa, menee ulos.*)

Nora. (*rupee koristelemaan joulupuuta.*) Tähän kynttilä — ja tähän kukkasia. — Tuo inhoittava mies! Lipi lapi! Ei siinä ole mitään tiellä. Joulupuun on tuleva kauniiksi. Tahdon tehdä kaikki, mitä haluat, Torvald; — minä laulan sinulle, tanssin edessäsi —

(*Helmer, paperitukku kainalossa, tulee ulkoa.*)

Nora. Ah, — tuletko jo takaisin?

Helmer. Tulen. Täällä on käynyt joku?

Nora. Täälläkö? Ei.

Helmer. Sepä oli kummallista. Minä näin Krogstadin menevän portista ulos.

Nora. Vai niin? No, se on totta, Krogstad kävi täällä pikimmältään.

Helmer. Nora, minä näen silmistäsi, että hän on käynyt täällä pyytämässä sinua puhumaan hänen puolestansa.

Nora. Niin.

Helmer. Ja se piti sinun tehdä ikäänkuin itsepuolestasi? Sinun piti salata minulta hänen käyneen täällä. Eikö hän sitäkin pyytänyt?

Nora. Pyysi, Torvald; mutta —

Helmer. Nora, Nora, ja siihen voit sinä suostua? Puhella tuommoisen miehen kanssa ja luvata hänelle jotain! Ja päällepäätteheksi valehdella minulle!

Nora. Valehdella —?

Helmer. Etkö sanonut, ettei täällä ollut kukaan käynyt? (*uhkaa sormella.*) Sitä älköön pikku laululintuseni enää tehkö milloinkaan. Laululinnulla tulee olla puhdas kieli millä visertelee; ei milloinkaan väärää nuottia. (*syleilee häntä.*) Niinhän sen tulee olla, eikö niin? Niin, sen kyllä tiesin. (*laskee häntä.*) Eikä sen enempää siitä asiasta. (*istuu uunin eteen.*) Ah, kuinka tässä on rauhallista ja hauskaa! (*selailee papereitansa.*)

Nora (*joulupuun ympärillä häärien; vähän loma-ajan perästä.*) Torvald!

Helmer. No.

Nora. Minä iloitsen niin äärettömästi tuosta kostyymibaalista Stenborgin luona ylihuomenna.

Helmer. Ja minä olen äärettömän utelias näkemään, millä sinä aiot ällistyttää minua.

Nora. Oi, mikä typerä tuuma.

Helmer. Noh!

Nora. En voi keksiä mitään, joka kelpaisi: kaikki tulee niin typeräksi, niin mitättömäksi.

Helmer. Onko pikku Nora tullut siihen päätökseen?

Nora (*hänen tuolinsa takana, käsivarret tuolin selkälaudalla.*) Onko sinulla hyvin kiire, Torvald.

Helmer. A —

Nora. Mitä paperia nuo ovat?

Helmer. Pankki-asioita.

Nora. Nyt jo?

Helmer. Olen antanut eroavan toimikunnan antaa minulle täyden vallan ryhtyä tarpeellisiin muutoksiin, sekä virkamiesten että toiminnansuunnitelman suhteen. Siihen aion käyttää jouluviikon. Tahdon saada kaikki reilaan uudeksi vuodeksi.

Nora. Oli siis sen vuoksi kuin tuo Krogstad-raukka —

Helmer. Hm.

Nora (nojaten tuolin selkäluausta vasten, kättelee hänen niskapuolista tukkaansa.) Ellei sinulla olisi niin kiire, olisin pyytänyt sinua tekemään minulle sanomattoman suuren palveluksen, Torvald.

Helmer. Annas kuulla. Mikä se olisi?

Nora. Eihän ole kellään niin hienoa maun-aistia kuin sinulla. Nyt tahtoisin mielelläni olla komeannäköinen kostyymibaalissa. Torvald, etkö voisi ottaa minua huostaasi ja määrätä, mikä minun tulee olla, ja millaiseksi minun pukuni on tehtävä?

Helmer. Ahaa, onko pikku visapää ulkona hakemassa pelastajaa?

Nora. Niin, Torvald, en tule mihinkään päätökseen ilman sinun avuttasi.

Helmer. Hyvä, hyvä; tahdon miettiä asiata; kylläpä neuvo keksitään.

Nora. No, se oli kiltisti tehty sinulta. (*menee jälleen joulupuulle; loma-aikaa.*) Kuinka kauniilta nuo punaiset kukkaiset näyttävät. — Mutta sano minulle, onko se todellakin niin paha, se, johon tuo Krogstad on tehnyt itsensä syyppääksi?

Helmer. Kirjoittanut väärän nimen. Ymmärrätkös mitä se on?

Nora. Eikö hän ole voinut tehdä sitä pakosta?

Helmer. Niin, taikka niinkuin niin moni ajattelemattomuudessaan. Minä en ole niin sydämetön, että ehdottomasti hylkäisin miehen semmoisen yksinään olevan teon vuoksi.

Nora. Niin, tosiaankin, Torvald!

Helmer. Moni voi siveellisesti nousta jälleen, jos hän vilpittömästi tunnustaa rikoksensa ja kärsii rangaistuksen.

Nora. Rangaistuksen —?

Helmer. Mutta sitä tietä ei Krogstad astunut; hän auttoi itseänsä juonilla ja mutkilla; ja tämä se on joka siveellisesti on sortanut hänen.

Nora. Luuletkos, että —?

Helmer. Ajatteles vain; kuinka semmoisen viallisen miehen tulee valehdella ja viekastella ja teeskennellä kaikin puolin, käydä naamio silmillään lähimmäistensä, niin, vieläpä vaimonsa ja omain lastensakin edessä. Ja tätä lasten edessä, sehän se kauheinta on, Nora.

Nora. Miksi niin?

Helmer. Siksi että semmoinen valheen ilmakehä saastuttaa taudinaineellaan koko kodin elämän. Joka hengenveto, jonka lapset tekevät semmoisessa talossa, on täynnänsä ituja johonkin pahaan.

Nora (lähempänä hänen takanansa.) Oletko varma siitä?

Helmer. Oh, kultaseni, sitä olen kyllin kokenut asianajajana. Melkein kaikilla aikaisin turmelluilla ihmisillä on ollut valheelliset äidit.

Nora. Miksipä juuri — äidit!

Helmer. Se johtuu useimmin äidistä; vaan isät vaikuttavat samaan suuntaan; sen tietää jokainen asianajaja sangen hyvin. Ja kumminkin on tuo Krogstad käynyt kotonaan vuosikausia ja istuttanut omiin lapsihinsa valheen ja teeskentelemisen myrkkyä: näet, sen vuoksi kutsun minä häntä siveellisesti kadonneeksi. (*ojentaa hänelle käsiänsä.*) Sentähden tulee sulo pikku Noraseni luvata minulle olla hänen asiatansa ajamatta. Anna kätesi sen päälle. No, no, mitä se on? Anna minulle kätesi. Kas niin. Siis päätetty. Minä vakuutan sinulle, minun olisi mahdotonta tehdä työtä yhdessä hänen kanssaan; minä suoraan sanoen tulen ruumiillisesti kipeäksi semmoisten ihmisten läheisyydessä.

Nora (vetää kätensä pois ja menee toiselle puolelle joulupuuta.) Täällä on niin lämmin. Ja minulla on niin paljon tekemistä.

Helmer (nousee ja kokoo paperinsa kokoon.) Niin, minunkin tulee ajatella saada muutamat näistä läpi luetuksi ennen kun ruualle menemme. Sinun pukuasi tahdon myöskin pitää mielessä. Ja jotakin ripustettavaksi kultapaperissa joulupuuhun lienee minulla myöskin varalla. (*pane kätensä hänen päälleen.*) Oi, sinua armasta laululintuistani. (*menee kamariinsa ja lukitsee oven jälestänsä.*)

Nora (hiljaan, vähän loma-ajan perästä.) Vieläkös! Se ei ole niin. Se on mahdotonta. Olkoon

mahdotonta.

Lapsenpiika (vasemman puolisessa ovesta.) Lapset pyytävät niin kauniisti päästäksensä mamman tykö.

Nora. Ei, ei, ei; älä laske heitä minun luokseni! Ole sinä heidän luonansa, Anna-Maija.

Lapsenpiika. Hyvä, rouva. (*pane oven kiinni.*)

Nora (vaaleana pelosta.) Turmella minun pikku lapsiani —! Myrkyttää kotia? (*vähän loma-aikaa; hän nostaa päätänsä.*) Sepä ei ole totta. Sepä ei koskaan iki päivinä ole totta.

Toinen Näytös.

(*Sama huone. Nurkassa pianon vieressä seisoo joulupuu, tyhjäksi ryöstettynä, pahoin raastettuna, kynttilät loppuun palaneina. Noran päällystakki on sohvalla.*)

(**Nora**, yksinään huoneessa, kävelee levottomasti edestakaisin; viimein hän seisahtuu sohvän viereen ja ottaa takkinsa.)

Nora. (*päästää takin jälleen käsistään.*) Nyt tuli joku! (*menee oveenpäin, kuuntelee.*) Ei — eipä ollut ketään. Tietysti — kukas se tulisikaan tänään, ensimmäisenä joulupyhänä; — eikä tule huomennakaan ketään. — Mutta kenties — (*aukaisee oven ja katsahtaa ulos.*) Ei; ei mitään kirjelaatikossa; se on typötyhjä (*astuu poikki lattian.*) Oh, hullutusta! Hän tietysti ei puhunut täyttä totta. Eihän toki semmoista voi tapahtua. Se on mahdotonta! Onhan minulla kolme pientä lasta.

(*Lapsenpiika, iso pahvi-vakka kädessä, tulee vasemmanpuolisesta kamarista.*)

Lapsenpiika. Jopa vihdoinkin löysin tuon vakan, jossa on maskeraativaatteet.

Nora. Kiitoksia; pane se pöydälle.

Lapsenpiika (tekee niin.) Mutta ne ovat vielä kovin hajallaan.

Nora. Voi, jos minä voisin ne repiä sadaksituhanneksi kappaleeksi!

Lapsenpiika. Herra varjelkoon! Voihan ne hyvin laittaa kuntoon jälleen — hiukan malttia vain!

Nora. Niin, lähden pyytämään rouva Lindeä avukseni.

Lapsenpiika. Vai ulos jälleen? Tuommoiseen ilkeään ilmaan? Te vilustutte, rouva, — tulette kipeäksi.

Nora. Oh, se ei olisikaan pahin paha. — Kuinkas lapset voivat?

Lapsenpiika. Ne pikku-raukat leikittelevät joululahjoillaan, — —

Nora. Kysyvätkö ne usein minua.

Lapsenpiika. Ovathan ne niin tottuneet näkemään mammaa luonansa.

Nora. Mutta, Anna-Maija, minä en tästä lähtein voi olla niin paljon heidän kanssansa kuin ennen.

Lapsenpiika. No, no, tottuuhan pikkulapset jos mihinkin.

Nora. Niinkös luulet? Luuletkos heidän unohtavan äitinsä, jos olisin aivan poissa?

Lapsenpiika. Herra varjelkoon! — aivanko poissa!

Nora. Kuules, sanoppas minulle, Anna-Maija — sitä olen usein ajatellut. — kuinka sydämesi salli sinun panna lapsesi vieraan hoidettavaksi?

Lapsenpiika. Täytyihän minun, koska mun piti tulla pikku-Noran imettäjäksi.

Nora. Niin, mutta että sinun teki *mieli* siihen?

Lapsenpiika. Kun oli niin hyvä paikka tarjona! Köyhä, onnettomuuteen joutunut tyttö-parka saattoi kiittää onneaan siitä. Eihän tuo ilkiö pitänyt mitään huolta minusta.

Nora. Vaan nyt on tyttäresi varmaan unohtanut sinut.

Lapsenpiika. Eipä niinkään. Kirjoittihan hän minulle kirjeen, sekä silloin kun pääsi ripille että silloin kun meni naimisiin.

Nora (kavahtaa hänelle kaulaan.) Vanha Anna-Maija, sinä olit hyvä äiti minulle, kun olin piennä lapsena.

Lapsenpiika. Eihän pikku Nora-paralla ollutkaan mitään muuta äitiä, paitsi minua.

Nora. Ja jos ei minun pikkuisillani olisi ketään toista, niin tiedän että sinä — — Joutavia, joutavia. (*avaa vakan.*) Mene lasten luokse. Minun nyt täytyy —. Huomenna saat nähdä, kuinka kauniiksi laitan itseni.

Lapsenpiika. Niin, eipä koko baalilla tule olemaan ketään niin kaunista kuin meidän Nora-rouva. (*hän menee vasemmanpuoliseen kamariin.*)

Nora (rupee ottamaan vaatteita ulos vakasta, mutta viskaa pian kaikki pois.) Voi, jospa uskaltaisin lähteä ulos! Kunhan vaan ei tulisi ketään. Kunhan vaan ei sillä aikaa tapahtuisi mitään täällä kotona. Hullutusta! eihän nyt tule ketään. Ei huoli vaan ajatella. Annas kun harjaan käsiturvaani. Sieviä sormikkaita, sieviä sormikkaita! Pois se mielestä, pois se mielestä! Yks, kaks, kolme, neljä, viis, kuus — (*huudahtaa:*) Ah, tuossa he tulevat — (*rientää ovelle päin, vaan seisahtuu kahdamielin.*)

Rouva Linde (tulee etuhuoneesta, jossa on riisunut päällystakkinsa.)

Nora. Ah, sinäkös se olet, Kristiina? Eihän vaan liene ketään muuta tuolla ulkona? — Voi, kuinka hauska, että tulit.

Rouva Linde. Kuulin sinun käyneesi ylhäällä minua kysymässä.

Nora. Niin, pistäysinpä sivumenessäni. Minä tarvitsisin hiukan sinun apuasi. Istukaamme tähän sohvalle. Kas niin. Huomis-illalla on näet maskeraati konsuli Stenborg'illa, ja Torvald tahtoo, että minä pukisin itseni neapelilaiseksi kalatytöksi ja tanssisin Tarantellaa, jonka opin tuolla Kaprisaaressa.

Rouva Linde. Jopa, jopa! Vai sinun tulee oikein näyttää koko kometia?

Nora. Niin, Torvald tahtoo, että sen tekisin. Kas tässä on puku; sen Torvald teetti minulle tuolla Italiassa. Vaan nyt se on kaikki hajallaan, enkä tiedä — —

Rouva Linde. Noh, sen me pian saamme kuntoon; eihän siitä ole muu kuin ripsut sieltä täältä vähän ratkenneet. Onko neulaa ja lankaa? Kas niin, tässähän on kaikki, mitä tarvitsemme.

Nora. Voi kuinka sinä olet kiltti.

Rouva Linde (ompelee.) Vai että sinä huomenna puet itsesi maskeraati-pukuun, Nora? Tiedätkös — sitten pistäyn hetkeksi tänne katsomaan, miltä näytät koristeissasi. Vaan olenpa kokonaan unohtanut sanoa sinulle kiitoksia eilisestä hauskasta illasta.

Nora (nousee ja astuu poikki lattian.) Oh, eilen minusta ei tuntunut niin hauskalta täällä, kuin mitä tavallisesti on ollut. — Olisitpa tullut vähää aikaisemmin kaupunkiin, Kristiina. — Niin, Torvald osaa kyllä laittaa kotimme oikein hauskaksi ja sieväksi.

Rouva Linde. Et suinkaan sinä ole vähemmin taitava; suottako olisit isäsi tytär. Mutta sanoppas minulle, onko tohtori Rank aina niin alakuloinen kuin eilen?

Nora. Ei, eilen se oli kovin silmäänpistävää. Mutta hänessä onkin sangen vaarallinen tauti; hänen raukan selkä-ytimensä näivetty. Katsoppas, hänen isänsä oli tuommoinen ilettävä ihminen, joka piti jalkavaimoja ja muuta sellaista; ja senvuoksi, näetkös, on hänen poikansa lapsuudestaan asti ollut kivuloinen.

Rouva Linde (hellittää ompelutyön käsistään.) Mutta, armas Nora-kulta, mistäs sinä tuommoisia saat kuulla?

Nora (kävelee edestakaisin.) Pyh — kun on saanut kolme lasta, niin saa joskus nähdä — rouvia, jotka ovat puolilääkäreitä; ja ne juttelevat yhtä ja toista.

Rouva Linde (ompelee taas hetkinen äänettömyyttä.) Käypikö tohtori Rank jokapäivä tässä talossa?

Nora. Joka ikinen päivä. Hän on Torvaldin paras nuoruuden-ystävä ja myös *minun* hyvä ystäväni. Tohtori Rank ikään kuin kuuluu meidän taloon.

Rouva Linde. Vaan sanoppas minulle: onkos se mies oikein suora? Minä tarkoitan, eikö hän puhu

ihmisille mielin kielin?

Nora. Ei, päinvastoin. Kuinka se sinulle mieleen sattui?

Rouva Linde. Kun sinä eilen esitit minua hänelle, vakuutti hän usein kuulleensa minun nimeäni mainittavan tässä talossa. Mutta sitten huomasin, ettei miehelläsi ollut ollenkaan käsitystä siitä kuka minä oikeastaan olin. Kuinkas siis tohtori Rank saattoi — —?

Nora. Se on aivan oikein, Kristiina. Torvald rakastaa minua niin sanomattomasti, ja siksi hän tahtoo minua aivan yksin-omaisesti omistaa, niinkuin hän sanoo. Ensi-aikoina tuli hän ikään kuin mustasukkaiseksi, jos vaan satuin mainitsemaan jonkun teistä rakkaista tuolla kotona. Sentähden jätin teidät tietysti mainitsematta. Mutta tohtori Rank'in kanssa puhelen usein semmoisista asioista, sillä hän, näetsä, mielellään niitä kuultelee.

Rouva Linde. Kuuleppas, Nora; sinä olet monin suhtein vielä aivan lapsi. Minä olen koko joukon vanhempi sinua ja myös vähän enempiä kokenut. Minä sanon sinulle jotain: sinun pitäisi laittaa että pääsisit irti tuosta tohtori Rank'in asiasta.

Nora. Mistä asiasta minun pitäisi laittaa itseni irti?

Rouva Linde. Sekä yhdestä että toisesta, minun mielestäni. Eilen sinä loruelit jotain rikkaasta ihailijasta, jonka kautta toivoit saavasi rahaa — —

Nora. Niin, semmoisesta, jota ei ole olemassa — paha kyllä. Entäs sitten?

Rouva Linde. Onko tohtori Rank varakas?

Nora. On.

Rouva Linde. Eikö hänellä ole ketään, josta olisi huoli pidettävä?

Nora. Ei ketään; mutta —?

Rouva Linde. Ja hän käy jokapäivä tässä talossa?

Nora. Johan sen kuulis.

Rouva Linde. Mutta kuinkas tuo hienosti sivistynyt mies voi olla niin päälletunkevainen?

Nora. Minä en ollenkaan käsitä puhettasi.

Rouva Linde. Älä nyt teeskele, Nora. Etkös luule minun älyävän, keneltä ne 1,200 riksiä olet lainannut?

Nora. Oletkos ihan järjetön? Voikos mieleesi semmoista lentää! Ystävältämme, joka tulee tänne joka ikinen päivä! Sehän vasta olisi hirveän tuskallinen tila!

Rouva Linde. Vai todentodella et ole häneltä lainannut?

Nora. En, sen vakuutan. Se ei olisi minulle silmänräpäyksikään päähän pistänyt —. Eikä hänellä silloin ollutkaan rahaa lainaksi antaa; hän sai vasta perästäpäin periä.

Rouva Linde. No, se uskonma oli sinulle onneksi, Nora-kultani.

Nora. Ei, se toki ei olisi koskaan sattunut mieleeni, että olisin pyytänyt tohtori Rank'ilta —. Muuten olen ihan varma, että jos pyytäisin häneltä —

Rouva Linde. Vaan sitä et tietysti tee.

Nora. En, tietysti. En voi ajatella että se tulisi tarpeelliseksi. Mutta olenpa ihan varma, että jos puhuisin tohtori Rank'ille —

Rouva Linde. Miehesi tietämättäkö?

Nora. Täytyyhän minun laittaa itseni irti tuosta toisesta asiasta; onhan *sekin* tehty mieheni tietämättä. Minun *täytyy* laittaa itseni irti tästä.

Rouva Linde. Niin, oikein, senhän minäkin eilen sanoin; mutta —

Nora (kävelee edestakaisin.) Mies paljon helpommin selvittää semmoiset asiat, kuin vaimonpuoli —

Rouva Linde. Niin, oma mies.

Nora. Loruja. (*seisahtuu.*) Kun joku koko velkansa suorittaa, saahan hän sitten velkakirjansa takaisin?

Rouva Linde. Se on tietty.

Nora. Ja voi repiä sen tuhannen tuhanneksi palaseksi, ja polttaa sen — tuon ilkeän, inhoittavan paperin!

Rouva Linde (*katsoa tuijottaa häneen, panee pois ompeluksensa ja nousee hitaasti.*) *Nora,* sinä salaat minulta jotain.

Nora. Näetkös sen silmistäni?

Rouva Linde. Sinulle on tapahtunut jotain eilis-aamuisesta. *Nora,* mitä se on?

Nora (*menee hänelle vastaan.*) *Kristiina!* (*kuultelee.*) Hist! Nyt tuli Torvald kotiin. Kuuleppas, mene lasten luokse siksiäikää. Torvald ei kärsi nähdä räätälintyötä. Ota Anna-Maija avuksesi.

Rouva Linde (*kokoo osan kaluista.*) Kyllä, kyllä, vaan en lähde täältä, ennen kuin olemme puhuneet suumme puhtaaksi.

(*Hän menee pois vasemmalle; samassa tulee Helmer etuhuoneesta sisään.*)

Nora (*menee hänelle vastaan.*) Voi, kuinka olen sinua odottanut, Torvald kulta.

Helmer. Oliko tuo ompelutyttö —?

Nora. Ei, se oli *Kristiina;* hän auttaa minua pukuani kuntoon laittaessani. Saatpa nähdä kuinka sievännäköiseksi minä tulen!

Helmer. Niin, eikös se ollut sangen hyvä tuo mielijohteeni?

Nora. Erinomainen! Vaan enkös minäkin ole hyvin kiltti, kun teen sinulle mieliksi?

Helmer. (*nipistää vaimonsa leukaa.*) Kilttikö — senvuoksi kun teet miehellesi mieliksi? No, no, pikku hupakko, tiedähän, ettei sanasi sitä tarkoita. Vaan enpä tahdo estää sinua; sinun kai pitää nyt koettaa vaatteita päällesi?

Nora. Ja sinun kai pitää tehdä työtä?

Helmer. Niin; (*näyttää paperitukkuja.*) Kas tässä. Olen käynyt pankissa — — (*tahtoo mennä kamariinsa.*)

Nora. Torvald.

Helmer. (*seisahtuu.*) Mitä?

Nora. Jos nyt pikku oravasi oikein kauniin kauniisti rukoilisi jotain sinulta —?

Helmer. Mitä sitten?

Nora. Suostuisitko siihen?

Helmer. Ensiksihän minun tietysti pitää tietää, mitä se on.

Nora. Oravasi hyppelisi iloissaan ja löisi leikkiä, jos sinä olisit niin kiltti ja suostuisit.

Helmer. Virka sitten asiasi.

Nora. Leivosesi viserteleisi kaikissa huoneissa, sekä kaikuvasti että hiljaa —

Helmer. Mitä vielä, viserteleehän leivonen jo ilmankin.

Nora. Minä rupeaisin keijukaiseksi ja tanssisin sinulle kuutamossa, Torvald.

Helmer. *Nora* — se ei suinkaan mahda olla sama asia, josta puhuit tän' aamuna?

Nora. (*tulee lähemmin.*) On, Torvald; minä rukoilen sinua niin hartaasti!

Helmer. Ja sinä todella uskallat ottaa sen asian uudestaan esille?

Nora. Niin, niin, sinun pitää tehdä minulle mieliksi; sinun pitää antaa Krogstad'in pysyä virassansa pankissa.

Helmer. Nora-kulta, sen viran olen määrännyt rouva Lindelle.

Nora. No, se on erinomaisen kiltisti tehty; mutta voithan vaan antaa eron toiselle konttoriherralle Krogstad'in sijasta.

Helmer. Oletpa kun oletkin sanomattomasti itsepäinen! Siksi että sinä ajattelemattomasti lupasit puhua hänen puolestansa, pitäisi muka minun —!

Nora. Ei senvuoksi, Torvald. Sinun itsesi tähden. Kirjoitteleehan tuo mies kaikkiin häijyimpiin sanomalehtiin; sen olet itse sanonut. Hän voi tehdä sinulle sanomattoman paljon pahaa. Minä häntä niin kauheasti pelkään —

Helmer. Ahhaa, minä ymmärrän; sinua vanhat muistot säikäyttävät.

Nora. Mitäs sillä tarkoitat?

Helmer. Muistat kai isääsi?

Nora. Niin, aivan oikein. Muistahan vaan, mitä kaikkea pahanilkiset ihmiset kirjoittivat isästä sanomalehtiin ja mitä kauheita juorupuheita he hänestä panivat liikkeelle. Pelkäänpä, että hän olisi saanut virka-eronsa, jos ei ylihallitus olisi lähettänyt sinua sinne asiaa tutkimaan, ja jos et sinä olisi ollut hyvä ja avulias häntä kohtaan.

Helmer. Noraseni, onpa jommoinkin eroitus isäsi asemalla ja minun asemallani. Isäsi ei ollut nuhteeton virkatoimissaan. Mutta minä olen; ja semmoisena toivon pysyväni, niin kauan kuin olen tässä paikassa.

Nora. Oh, eihän kukaan taida tietää, mitä kaikkea pahat ihmiset saattavat keksiä! Nyt meillä voisi olla niin hyvä, niin hauskaa ja onnellista tässä rauhallisessa, huolettomassa kodissamme — sinulla ja minulla ja lapsilla, Torvald! Senvuoksi rukoilen sinua koko sydämmestäni —

Helmer. Ja juuri tällä esirukouksellasi teet minulle vasta oikein mahdottomaksi pitää häntä virassa. Pankissa jo tietävät, että minun on aikomus eroittaa Krogstad virasta. Jos nyt saataisiin kuulla, että uusi pankinjohtaja on muuttanut mielensä vaimonsa rukousten tähden — —

Nora. Entäs sitten —?

Helmer. Tietysti ei mitään, kunhan vaan tää pieni visapää saisi asian käymään tahtonsa mukaan! — Vai minun pitäisi muka saattaa itseni kaikkein virkamiesteni naurun alaiseksi — saattaa ihmiset siihen luuloon, että minuun kaikellaiset syrjäiset syyt voivat vaikuttaa? Saisinpa, sen vakuutan sulle, piankin kokea seuraukset siitä! Ja paitse sitä — onpa yksi seikka, joka tekee Krogstad'in olon aivan mahdottomaksi tässä pankissa, niin kauan kuin minä olen johtajana.

Nora. Mikä se olisi?

Helmer. Hänen siveelliset virheensä olisin hätätilassa kenties voinut kärsiä —

Nora. No niin, Torvald!

Helmer. Ja kuulenpa hänen olevan työsssänsä sangen taitavan. Mutta meillä on nuoruuden-tuttavuus keskenämme. Se on niitä ajattelemattomasti solmittuja tuttavuuksia, jotka sitten myöhemmin elämässä niin usein ovat vastukseksi; voinpa sanoa sen sinulle suoraan: me sinutteleemme toisiamme. Eikä tuo typerä mies sitä yhtään peitä silloin, kun on toisia läsnä. Päinvastoin — hän luulee itsellään olevan oikeuden kohdella minua niinkuin vanhaa veikkoa; ja niin hän joka silmänräpäys paiskaa ulos tuota: "sinä, sinä Helmer"iänsä. Se on oikein tuskallista minulle, sen vakuutan sinulle. Hänen kauttansa tulisi oloni pankissa mahdottomaksi kärsiä.

Nora. Torvald, tuolla kaikella et tarkoita mitään.

Helmer. Vai niin? Miks'en?

Nora. Et, sillä ovathan nämä kaikki vain turhapäisiä syitä.

Helmer. Mitä sanot? Turhapäisiäkö? Olenko minä mielestäsi turhamielinen?

Nora. Et, päinvastoin, Torvald-kulta; ja juuri sen vuoksi —

Helmer. Ykskaikki; sinä sanot syyni turhapäisiksi; siispä lienen itsekin turhamielinen. Turhamielinen! Vai niin! — No, tästä totta tosiaan pitää tehdä loppu. (*menee etuhuoneen ovelle ja kutsuu:)* Leena!

Nora. Mitäs aiot?

Helmer. (hakee papereistaan.) Tehdä lopun.

(Sisäpiika tulee.)

Helmer. He! otappas tää kirje ja mene kohta alas. Hae joku kaupungin sanansaattaja ja káske heti paikalla toimittaa se perille. Mutta joutuun. Adressi on päälle kirjoitettu. He tässä rahaa.

Piika. Hyvä on. *(hän lähtee kirjettä viemään.)*

Helmer. (pane paperinsa kokoon.) Kas näin, minun pikku visapääni.

Nora. (hengästyneenä.) Torvald — mikä kirje se oli?

Helmer. Erokirja Krogstad'ille.

Nora. Peruuta se, Torvald! Vielä on aika. Voi, Torvald, peruuta se! Tee se minun tähteni — itsesi tähden; lastemme tähden! Kuuletkos, Torvald; tee se! Et tiedä, mitä pahaä tämä voi tuottaa meille kaikille.

Helmer. Jo on liika myöhäistä.

Nora. Niin, liika myöhäistä.

Helmer. Nora-kulta, minä annan tämän tuskasi anteeksi, vaikka se oikeastaan on häpäisevä minulle. Niin, sitä se on! Vai eikö olisi minulle häpäiseväinen tuo luulosi, että minun tarvitsisi peljätä tuommoisen nurkkakirjuri-rentun kostoä? Mutta kuitenkin annan sen sinulle anteeksi, koska se samassa osoittaa sinun syvää rakkautta minuun. *(syleilee häntä.)* Niin pitää olla, oma armas Noraseni. Tulloon nyt vaan, mitä tulleeikin. Saatpa nähdä, että kun asia oikein vaatii, minussa on niin hyvin miehen mieli kuin miehen voima. Saatpa nähdä, että minussa on mies kaikkea kestämään.

Nora. (peljästyneenä.) Mitä sillä tarkoitat?

Helmer. Kaikkea, sanon —

Nora. (vakautuen.) Sitä et saa koskaan ikipäivinä tehdä.

Nora. Hyvä on; niin kannamme kuorman yhdessä, Nora — niinkuin miehen ja vaimon sopii. Se on, niinkuin olla pitää. *(hyväilee häntä)* Oletkos nyt tyytyväinen? Kas niin, kas niin; ei ole tarvis noita pelollisia kyyhkysensilmii. Eihän koko asiassa ole muuta kuin aivan perättömiä luuloja. — Nyt sinun pitäisi tanssia kerta Tarantella-tanssi läpi ja harjoittaa tamburinon lyöntiä. Minä menen sisäkamariini ja panen väli-oven kiinni, niin en kuule mitään; peuhaa sinä täällä vaikka kuinka paljon. *(kääntyy ovesta.)* Ja kun Rank tulee, sano hänelle, mistä hän saa minut tavata. *(Hän nyykähyttää päätä vaimolleen jäähyväisiksi, menee papereineen kamariinsa ja panee oven kiinni jälkeensä.)*

Nora. (hurjistuneena tuskasta, seisoo kuin paikkaansa kiinninaulittuna, kuiskaa.) Hänen sydämmensä salli hänen tehdä näin. Hän tekee sen. Hän tekee sen, vaikka mitä tapahtuisi. — Ei, ei koskaan sinä ilmoisna ikänä tätä! Ennen vaikka mitä! Pelastusta —! Mikä neuvoksi — *(Kello soi etuhuoneessa.)* Tohtori Rank —! Ennen vaikka mitä! Ennen *kaikkea* muuta, mitä ikinä lieneekin!

(Hän pyyhkäisee kasvojaan, hillitsee tuskansa, menee ja avaa oven. Tohtori Rank seisoo siellä ulkona ja ripustaa juuri turkkinsa naulaan. Seuraavan keskustelun aikana alkaa pimetä.)

Nora. Hyvää päivää, tohtori Rank. Tunsinpa teidät soittamisestanne. Mutta älkää nyt menkö sisään Torvald'in luokse; hänellä on, luulen ma, jotakin työtä.

Rank. Entäs teillä?

Nora. (astuen saliin ja pannen kiinni oven tohtorin jälkeen.) Kyllähän te sen tiedätte — teidän varallenne on minulla aina hiukkanen aikaa.

Rank. Kiitoksia siitä. Sitä aion käyttää hyväkseni niin kauan kuin voin.

Nora. Mitä te sillä tarkoitatte? Niin kauan kuin voitte?

Rank. Juuri niin. Peljästyttökö niistä sanoista?

Nora. Onpas se hyvin kummallinen puhe. Pitäiskö sitten jotain tapahtuman?

Rank. Tapahtuva on se, jonka jo kauan olen tiennyt tapahtuvaksi. Vaan en tosin uskonut sen tapahtuvan niin pian.

Nora. (tarttuu häntä käsivarteen.) Mitä te olette saanut tietää? Tohtori Rank, teidän pitää virkkaa se minulle!

Rank. (istahtaa uunin viereen.) Minun loppuni on tulossa. Siihen ei voi tehdä mitään.

Nora. (hengähtää helpommin.) Teidänpö —?

Rank. Kenenkäs muun sitten? Ei auta valehdella itselleen. Minä olen vihelijäisin kaikista hoidettavistani sairaista, rouva Helmer. Juuri näinä päivinä olen läpituksinut kaikki sisälliset tilikirjani. Konkurssi. Kuukauden kuluttua kenties jo makaan ja mätänen tuolla kirkkomaassa.

Nora. Hyi, kuinka ilkeästi te puhutte.

Rank. Asia onkin hiiden ilkeä. Mutta pahin on, että sen edellä käy niin paljon muuta ilkeyttä. Yksi seikka on minulla vielä tutkimatta; kun se on suoritettu, tiedän jokseenkin, milloin loppu alkaa. Tahdonpa sanoa teille jotakin. Helmer'in hieno luonto on niin kovasti vastahakoinen kaikelle inhottavalle. En tahdo, että hän tulee minun sairashuoneeseeni —

Nora. Mutta tohtori Rank —

Rank. Minä en tahdo että hän tulee sinne. Minä suljen oveni häneltä. — Niin pian kuin olen saanut täyden selvän pahimmasta, lähetän teille käyntikorttini, musta risti nimeni päälle piirustettuna, ja silloin tiedätte tuon inhottavan hävityksen alkaneen työtänsä.

Nora. No, mutta tänään te olette aivan hurja. Ja minä, joka niin mielelläni olisin suonut, että olisitte olleet oikein hyvällä tuulella.

Rank. Kuolema rinnassako? — Ja kun minun näin pitää kärsiä rangaistusta toisen tähden. Onkos siinä kohtuutta? Ja jokaikisessä perheessä on tavalla tai toisella tuommoinen leppymätön kosto kärsittävä — —

Nora. (peittää käsillä korviansa.) Joutavia! Ollaan iloiset! Ollaan iloiset!

Rank. Ei mar' siinä ole muuta kuin naurettavaa koko asiassa. Minun viattoman selkäpii-parkani täytyy kivittää isäni lystien luutnantinpäivien tähden.

Nora (vasemmalla puolella pöydän ääressä.) Olihan hän niin ahne parsseille ja hanhenmaksapasteijalle. Eikö niin?

Rank. Niin oli; ja myös tryffeli-sienille.

Nora. Niin; oikein, tryffeli-sienille. Ja ostereillekin, luulen ma?

Rank. Myös ostereille, ostereille; se on tietty.

Nora. Ja sitten vielä kaikille noille portviineille ja sampanjoille lisäksi. Surkeata on että kaikki nuo hyvät herkut tekevät niin pahaa selkäpiille.

Rank. Varsinkin että ne tekevät pahaa semmoisellekin selkäpii-raukalle, joka ei niistä ole saanut vähintäkään maistaa.

Nora. Niin, niin, sehän se on kaikkein surkein.

Rank. (katsoo tarkastellen rouvaan.) Hm!

Nora. (tuokion kuluttua.) Miksi te hymyilette?

Rank. En minä; te hymyilitte.

Nora. Enkä, tehän hymyilitte, tohtori Rank!

Rank. (nousee.) Olettepa toki suurempi veitikka, kuin mitä minä luulin.

Nora. Olen tänään niin hullunkurisella tuulella.

Rank. Siltä näyttää.

Nora. (laskien molemmat kätensä tohtorin olkapäälle.) Hyvä, hyvä tohtori Rank, te ette saa näin kuolla ja jättää Torvaldia ja minua.

Rank. Oh, se kaipaus teiltä kyllä pian haihtuu. Se, joka menee pois, unohtuu pian.

Nora. (katsoo pelollisesti häneen.) Niinkös te luulette?

Rank. Löydetään pian toisia ystäviä, ja niin —

Nora. Kukas löytää toisia ystäviä?

Rank. Sen teette sekä te että Helmer, kun minä olen poissa. Itse oletten jo hyvän matkan sillä tiellä, luullakseni. Mitäs tuolla rouva Lindellä oli asiaa tänne eilen illalla?

Nora. Ahaa — ettehän toki liene mustasukkainen Kristiina-paralle?

Rank. Niinpä olen. Hän on perivä minun sijani tässä talossa. Kun minulle on tullut este, on kenties tää rouva —

Nora. Hist! älkää puhuko niin kovaan; hän on tuolla kamarissa.

Rank. Vai tänään myös? Enkö sitä sanonut!

Nora. Hän on vain täällä pukuani ompelemassa. Herrainen aika, kuinka järjetön te olette! (*istahtaa sohvalle.*) Olkaa nyt kiltti, tohtori Rank; huomenna saatte nähdä, kuinka kauniisti minä tanssin, ja silloin voitte kuvitella mielessänne, että minä teen sen ainoasti teidän mieliksenne — ja tietysti myös Torvald'ille mieliksi; se on tietty. (*ottaa kaikellaista ulos vakasta.*) Tohtori Rank; käykääpä tänne näin istumaan, niin näytän teille jotain.

Rank (istahtaa.) No mitä sitten.

Nora. Kas tässä. Katsokaas!

Rank. Silkkisukkia.

Nora. Ihonkarvaisia. Eikö ne ole somia? No niin, nyt on täällä niin hämärä; mutta huomenna — Ei, ei, ei — ette saa katsella muuta kuin jalkapuolta. No, no, vaikkapa sentään varttakin katselisitte.

Rank. Hm — —

Nora. Miksi te näytätte niin tarkastavaiselta? Ettekö luule niiden sopivan?

Rank. Siitä minulla ei millään lailla voi olla perustettua arvelua.

Nora (katsahtaa häneen.) Hyi teitä! (*huiskahtaa häntä sukilla korville.*) Kas tuossa saatte! (*panee taas sukat kokoon.*)

Rank. Ja mitä muita koreuksia vielä saan nähdä?

Nora. Ette saa nähdä mitään enempää, kun ette ole siivo. (*hän hyräilee vähäisen ja hakee jotain kalujen seasta.*)

Rank (kun hetkinen on oltu vaiti.) Kun näin ystävällisesti istun tässä yhdessä teidän kanssanne en voi ajatella — en voi ollenkaan käsittää — mikä minusta olisi tullut, jos en koskaan olisi joutunut tähän taloon.

Nora (hymyilee.) Kylläpä minä uskon, että te sängen hyvin viihdytte meidän luonamme.

Rank (hiljemmin, katsoen eteensä.) Ja kun nyt täytyy lähteä ja jättää tämä kaikki —

Nora. Mitä vielä; ette te lähde pois täältä.

Rank (niinkuin ennen.) — eikä voi jättää jälkeensä edes mitään pienintä kiitollisuuden merkkiäkään tuskinpa haihtuvaisen kaipausten — ei muuta kuin tyhjän paikan, jonka ken tahansa voi täyttää.

Nora. Ja jos nyt pyytäisin teiltä —? Ei —

Rank. Mitä?

Nora. Suurta ystävyden osoitusta —

Rank. Niinkö?

Nora. Ei, tarkoitan — sanomattoman suurta aputyötä.

Rank. Tahtoisitteko todella *yhden* kerran saattaa minut niin onnelliseksi?

Nora. Mutta ettehän ollenkaan tiedä mitä se on.

Rank. No niin; virkkakaa se sitten.

Nora. Mutta en voi, tohtori Rank; — se on jotakin niin sanomattoman paljon — sekä neuvo että apu ja ystävyyden työ —

Rank. Sitä parempi. En voi käsittää mitä te tarkoitatte. Mutta puhukaa siis. Ettekö luota minuun?

Nora. Kyllä luotan niinkuin en keneenkään muuhun. Te olette minun uskollisin ja paras ystäväni, sen kyllä tiedän. Sentähden tahdonkin virkkaa sen teille. No niin, tohtori Rank; on asia, jota estämään te voitte auttaa minua. Te tiedätte kuinka sanomattoman syvästi Torvald rakastaa minua; hän ei silmänräpäystäkään epäilisi, jos hänen tulisi heittää henkensä minun puolestani.

Rank (kallistuen Noran puoleen.) Nora — luulettenko sitten hänen olevan ainoan — —?

Nora (vähäisen säpsähtäin.) Joka — —?

Rank. Joka iloisesti heittäisi henkensä teidän puolestanne.

Nora (raskaasti.) Vai niin.

Rank. Olin vannonut sydämissäni, että teidän pitäisi saada se tietää, ennen kuin minulle tulee lähtö. Parempaa tilaisuutta en koskaan voisi löytää. — Niin, Nora, nyt te sen tiedätte. Ja nyt te siis myös tiedätte, voivanne minulle uskoa kaikki, niinkuin ei kellenkään muulle.

Nora (nousee; sanoo tyynesti ja hätäilemättä.) Antakaa sijaa, että pääsen pois täältä.

Rank (antaa sijaa, mutta jääpi istumaan.) Nora —

Nora (Etuhuoneen ovella.) Leena, tuo lamppu sisään. — (*menee uunin puolelle.*) Voi, hyvä tohtori Rank, tämä oli teiltä oikein pahasti tehty.

Rank (nousee.) Että olen rakastanut teitä yhtä syvästä sydäimestä kuin suinkin joku ihminen? Oliko se pahasti tehty?

Nora. Ei, vaan että te sen virkätte minulle. Eihän se ollut millään muotoa tarpeellista —

Rank. Mitä te tarkoitatte? Tiesittekö te sitten —?

(Sisäpiika tuopi sisään lampun, asettaa sen pöydälle ja lähtee jälleen pois.)

Rank. Nora — rouva Helmer — sanokaa minulle, tiesittekö jo jotain?

Nora. Oh, tiedänkö minä siitä, mitä tiesin, mitä en? En tosiaan taida sitä sanoa teille —! Että voitte olla niin kömpelö, tohtori Rank! Olihan kaikki niin hyvin.

Rank. No, kumminkin on teillä nyt se varma tieto, että koko minun henkeni ja sieluni on teille alttiina. Puhukaa siis suoraan.

Nora (katsoo häneen.) Tämän jälkeenkö?

Rank. Minä pyydän teitä, antakaa minun saada tietää mitä se oli.

Nora. Nyt ette saa mitään tietää.

Rank. Saan, saan. Älkää minua näin rangaisko. Sallikaa minun tehdä teidän puolestanne, mitä ihmiselle on mahdollista.

Nora. Nyt te ette voi tehdä mitään puolestani. — Muuten, enpä tarvitsekaan mitään apua. Ne oli vaan turhia mielenkuvitelmiäni, sen saatte nähdä. Aivan niin ne ovat. Tietysti! (*istahtaa liekkutuolille; katsoo tohtoriin ja hymyilee.*) Niin, olettepa te oikein soma veitikka, tohtori Rank! Ettekö itsekkin häpeä nyt kun lamppu on tuotu sisään?

Rank. En; oikeastaan en. Mutta kenties minun nyt pitäisi lähteä pois — ijäksi?

Nora. Ei, sitä ette suinkaan saa tehdä. Teidän tietysti pitää tulla tänne niinkuin ennenkin. Tiedättehän, ettei Torvald voi olla ilman teidän seurattanne.

Rank. Niin, mutta te?

Nora. Oh, minun mielestäni tulee aina niin erinomaisen hauska, kun te ilmautte taloon.

Rank. Se se juuri viekoitti minut harhatielle. Teistä on mahdoton saada selvää. Monta kertaa on minusta tuntunut, ikäänkuin te melkein yhtä mielellänne pitäisitte seuraa minun kanssani kuin Helmerinkin kanssa.

Nora. Niin, näettkös, onhan ihmisiä, joita yli kaikkein rakastaa, ja toisia, joiden kanssa melkein mieluummin pitää seuraa.

Rank. No, saattanee siinä olla jotain perää.

Nora. Vanhassa kodissani rakastin tietysti isääni yli kaikkein. Vaan kuitenkin oli minusta aina niin sanomattoman hauska, kun voin salaa pujahtaa piikakamariin; sillä ne eivät ojentaneet minua koskaan; ja sitten ne aina juttelivat niin lystejä asioita keskenänsä.

Rank. Ahaa, vai *niiden* sijaan sitten minä tulin.

Nora (kavahtaa ylös ja tohtorin luokse.) Voi, hyvä kiltti tohtori Rank, enhän sitä tarkoittanut. Mutta voittehan toki ymmärtää, että Torvald on minulle samoin kuin isäni ennen —

(Sisäpiika tulee etuhuoneesta.)

Sisäpiika. Rouva! *(kuiskaa ja ojentaa käyntikortin.)*

Nora (katsahtaa korttiin.) Ah! *(pistaa kortin taskuunsa.)*

Rank. Mikä nyt on hätänä?

Nora. Ei, ei, ei mitään; se on vain —; se on minun uusi pukuni —

Rank. Kuinka? Tässähän teidän pukunne on.

Nora. Niin se; mutta tuo tuolla on toinen; olen sen teettänyt —; Torvaldin ei pidä saada siitä tietoa —

Rank. Ahaa, vai siinäkö se nyt on, se suuri salaisuus.

Nora. Niin onkin; menkää nyt vaan Torvald'in luokse; hän istuu sisäkamarissaan; pidättäkää häntä niin kauan —

Rank. Olkaa huoletta; ei hän pääse irti minusta. *(menee Helmer'in kamariin.)*

Nora (piijalle.) Ja hän on kyökissä odottamassa?

Sisäpiika. On, hän tuli takarappuisista ylös —

Nora. Vaan etkö sanonut, että täällä oli vieras?

Sisäpiika. Sanoin, mutta eipä siitä apua.

Nora. Hän ei siis tahdo mennä pois?

Sisäpiika. Ei, hän ei sano menevänsä, ennen kuin on päässyt rouvan puheille.

Nora. Anna hänen sitten tulla sisään; mutta hiljaa. Leena, siitä et saa puhua kellenkään mitään; se on salaisuus, jolla aion äkkiluulematta ilahuttaa miestäni.

Sisäpiika. Kyllä, kyllä, minä ymmärrän — *(menee ulos.)*

Nora. Tuo kauhea tapaus on tulossa. Se tapahtuu kuitenkin. Ei, ei, ei, se ei voi tapahtua; se ei saa tapahtua. *(hän menee ja lukitsee Helmer'in oven.)*

(Sisäpiika avaa etuhuoneen oven asian-ajaja Krogstad'ille ja panee sen sitten kiinni. Krogstad on matkapuvussa, turkissa, päällysaappaissa ja puuhkalakissa.)

Nora (menee hänelle vastaan.) Puhukaa hiljaa; mieheni on kotona.

Krogstad. No, olkoon vain!

Nora. Mitä te tahdotte minulta?

Krogstad. Saada selvää eräästä asiasta.

Nora. Niin puhukaa joutuun. Mitä se on?

Krogstad. Tiedättehän että olen saanut virka-eron.

Nora. En voinut sitä estää, herra Krogstad. Olen ponnistanut ja pitänyt puoltanne viimeiseen asti, mutta siitä ei ollut apua.

Krogstad. Niin vähänkö teidän miehenne teitä rakastaa? Hän tietää mihin vaaraan minä teidät voin saattaa, ja kuitenkin hän uskaltaa —

Nora. Kuinka te voitte luulla hänen saaneen sitä tietää?

Krogstad. Ei, enhän sitä nyt luullutkaan. Eihän olisikaan meidän siivon Torvald Helmer'in tapaista näyttää niin paljon miehuutta —

Nora. Herra Krogstad, minä vaadin että puhutte kunnioituksella miehestäni.

Krogstad. Kyllä mar', kaikella velvollisella kunnioituksella. Mutta koska te, rouva, pidätte tämän niin petollisesti salassa, niin voinen arvata, että te myös eilisestä asti olette saaneet vähän paremmin selville, mitä te oikeastaan olette tehneet?

Nora. Paremmin kuin mitä *te* koskaan voisitte neuvoa minulle.

Krogstad. Mitäs tällainen huono lakimies kuin minä —

Nora. Mitä minulta tahdotte?

Krogstad. Tahdoinpa vaan nähdä, kuinka te voitte, rouva Helmer. Olette näet olleet mielessäni koko päivän. Onpa myös velkojen sisään-ajajalla, nurkkakirjurilla, — sanalla sanoen, tällaisellakin miehellä kuin minä hiukkasen sitä, mitä sanotaan sydämmeksi.

Nora. Osoittakaa se sitten; muistakaa minun pienet lapseni.

Krogstad. Oletteko te ja teidän miehenne muistaneet minun lapsiani? Mutta se voi nyt olla yksikaikki. Sen vain arvelin sanoa teille, ettei teidän huoli antaa tämän asian liioin rasittaa mieltänne. Ensiksikin minä en aio vetää sitä oikeuteen.

Nora. Ette suinkaan; eikö niin; senhän tiesin.

Krogstad. Voihan koko asia tulla laitetuksi kaikessa sovinnossa; sen ei ollenkaan tarvitse päästä koko maailman tietäväksi; se jääpi meidän kolmen kesken.

Nora. Minun mieheni ei pidä koskaan saada tietoa tästä.

Krogstad. Milläs te tahdotte sitä estää? Voitteko kenties vielä suorittamatta olevan velan maksaa?

Nora. En, en nyt kohta.

Krogstad. Vai onko teillä kenties mitään keinoa näinä päivinä saada rahat kokoon?

Nora. Ei mitään keinoa, jota tahtoisin käyttää.

Krogstad. Paitsi sitä, ei siitä nyt olisi ollutkaan teidän apua. Jos teillä nyt tässä olisi vaikka kuinka suuret summat selvää rahaa kädessänne, niin ette saisi velkakirjaanne minulta.

Nora. Selittäkää sitten minulle, mihin te aiotte sitä käyttää.

Krogstad. Aion vain pitää sen tallella, — pitää sen hallussani. Ei kukaan syrjäinen saa siitä mitään vihiä. Jos teillä siis kenties on mielessä yksi tai toinen epätoivoinen tuuma —

Nora. Niin on minulla.

Krogstad. — jos teillä olisi tuuma karata pois kodistanne ja perheeltänne —

Nora. Niin on minulla!

Krogstad. — taikka jos ajattelette jotain vieläkin pahempaa —

Nora. Kuinkas te sen voitte tietää?

Krogstad. — niin jättäkää pois semmoiset tuumat.

Nora. Kuinka te voitte tietää, että *sitä* ajattelen?

Krogstad. Useimmille meistä ensihetkellä lentää semmoista päähän. Minäkin ajattelin sitä; mutta eipä ollut minulla siihen uskallusta —

Nora. (painuneella äänellä.) Eikä minullakaan.

Krogstad (helpommin hengittäen.) Eikö niin; teillä ei ole uskallusta siihen, ei teilläkään?

Nora. Ei ole; ei ole.

Krogstad. Se olisikin aivan hupsun työtä. Kun vaan ensimmäinen kotimyrskyn puuska on ohitse —. Minulla on taskussani tässä kirje teidän miehellenne —

Nora. Ja siinä olette kaikki kertoneet?

Krogstad. Niin helpoittavilla sanoilla kuin mahdollista.

Nora (riipeästi.) Se kirje ei saa tulla hänen käsiinsä. Reväiskää se palasiksi. Kyllä minä kuitenkin jollakin lailla hankin rahat.

Krogstad. Älkää pahaksi panko, hyvä rouva, vaan sanoinhan teille äsken, luullakseni —

Nora. Oih, minä en puhu niistä rahoista, jotka olen teille velkaa. Sanokaa minulle kuinka suuren summan aiotte vaatia mieheltäni, niin minä hankin teille ne rahat.

Krogstad. En aio vaatia mitään rahoja teidän mieheltänne.

Nora. No, mitä sitten aiotte vaatia?

Krogstad. Sen voin teille sanoa. Minä tahdon jälleen päästä jaloilleni, rouva; minä tahdon päästä lentoon; ja siihen pitää teidän miehenne olla minulle avullisna. Puoleentoista vuoteen en ole mitään epäkunniallista tehnyt; olen koko sen ajan ponnistellut ahtaimmissa oloissa; olin jo iloinen kun askel askelelta pääsin ylöspäin. Nyt on minut pois-ajettu, enkä tyydy ainoasti siihen, että minut jälleen armoihin otetaan. Minä tahdon päästä lentoon, sanon ma. Minä tahdon taas saada paikan pankissa, — mutta korkeamman; teidän miehenne pitää laittaa joku virka minua varten —

Nora. Sitä hän ei tee ikinään!

Krogstad. Tekeepä, kun tekeekin; minä hänet tunnen; hän ei uskalla hiiskahtaakaan. Ja kunhan minulla vain taas on paikka siellä yhdessä hänen kanssansa, saattepa sitten nähdä! Ennen vuoden kuluttua olen pankinjohtajan oikea käsi. Niilo Krogstad'in pitää hallita Osakepankkia, eikä Torvald Helmer'in.

Nora. Sitä ette koskaan ole elävin silmin näkevä!

Krogstad. Aiotteko te kenties —?

Nora. Nyt minulla on uskallusta siihen.

Krogstad. Oh, ettepä minua saa säikähtymään. Hieno, hemmoiteltu rouva, kuin te —

Nora. Saattepa nähdä, saattepa nähdä!

Krogstad. Aventoinko kenties? Tuohon kylmään, sysimustaan veteen? Ja sitten keväällä tulisitte tuuli-ajona rantaan, inhottavana, tuntemattomana, poiskarissein hiuksin —

Nora. Ette saa minua säikähtymään.

Krogstad. Ettekä tekään minua. Semmoista te ette tee, rouva Helmer. Ja paitsi sitä, mitä apua siitä olisi? Onhan Helmer niin kuin näinkin minun taskussani.

Nora. Vielä senkin jälkeen? Vaikka en minä enää —?

Krogstad. Unohdatteko sitten, että silloin on teidän jälkimaineenne *minun* käsissäni?

Nora (seisoo, saamatta ääntä suustansa, ja katsoo häneen.)

Krogstad. No niin, nyt tiedätte kaikki. Älkää siis tehkö mitään tuhmuutta. Kun Helmer on saanut kirjeeni, odotan vastausta häneltä. Ja muistakaa hyvin: teidän miehenne itse se on pakoittanut minut taas noille teille poikkeemaan. Sitä en hänelle koskaan anna anteeksi. Hyvästi, rouva Helmer. (*menee ulos etuhuoneen kautta.*)

Nora (rientää etuhuoneen ovelle, avaa sen raolleen ja kuuntelee.) Menee. Ei pane kirjettä laatikkoon. Ei, ei, se olisikin ollut mahdotonta! (*avaa ovea yhä enemmän.*) Mitä se on? Hän seisoo tuolla ulkona. Ei mene alas rappusilta. Onko hän kahdamielin? Aikoisiko hän —?

(Kirje pudota ropsahtaa kirjelaattikkoon, sitten kuuluu Krogstad'in askeleet yhä kauempaa portailta.)

Nora (puolihillityllä parahduksella, juoksee poikki lattian sohvapöydälle asti; on vähän aikaa ääneti.) Kirjelaatikkoon. (hiivii arkana etuhuoneen ovelle.) Tuossa laatikossa se on. — Torvald, Torvald — nyt olemme hukassa!

Rouva Linde (tuopi puvun vasemmasta kamarista.) Kas niin, nyt en enää löydä parsittavaa paikkaa. Koetammeko sitä nyt päälle —?

Nora (langenneella äänellä ja hiljaa.) Kristiina, tule tänne.

Rouva Linde (heittää puvun sohvalle.) Mikäs sun on? Näytähän aivan kuin olis loppusi käsissä?

Nora. Tule tänne. Näetkö tuota kirjettä tuossa? *Tuossa* katsahda — lasin kautta kirjelaatikkoon.

Rouva Linde. Kyllä, kyllä; minä näen sen.

Nora. Se kirje on Krogstad'ilta —

Rouva Linde. Nora, — Krogstad se on antanut sinulle rahat lainaksi!

Nora. Niin; ja nyt saa Torvald tietää kaikki.

Rouva Linde. Usko minua, Nora, se on parasta teille kummallekin.

Nora. Siinä on pahempaa, kuin mitä sinä tiedät. Olen kirjoittanut väärän nimen —

Rouva Linde. Mutta Herran tähden —?

Nora. Sen vaan tahdon nyt sanoa sinulle, Kristiina, että sinun pitää olla minun todistajani.

Rouva Linde. Kuinka todistajana? Mitä minun pitää —?

Nora. Jos minä tulisin hulluksi — ja olisihan se hyvinkin mahdollista —

Rouva Linde. Nora!

Nora. Taikka jos minulle jotain muuta tapahtuisi — jotain semmoista, joka tekisi, etten voisi olla täällä läsnä —

Rouva Linde. Nora, Nora, ethän ole täydessä järjessä!

Nora. Ja jos sitten joku toinen tahtois ottaa päällensä kaikki, koko syyn, ymmärrätkö —?

Rouva Linde. Kyllä, kyllä; mutta kuinka voit uskoa —?

Nora. Silloin todista sinä, että se ei ole totta, Kristiina. Minä en ole ollenkaan hullu; minä olen aivan täydessä järjessä; ja minä sanon sinulle: asiasta ei ole kukaan muu tietänytkään; minä yksin olen kaikki tehnyt. Muista se.

Rouva Linde. Kyllä muistan. Vaan enpä käsitä tätä kaikkea.

Nora. Oh, kuinka sitä voisitkaan käsittää? Se kummahan tuo onkin, joka nyt on tapahtuva.

Rouva Linde. Se kummako?

Nora. Niin, se kumma. Mutta se on niin kauheata, Kristiina; — se ei saa tapahtua, ei millään muotoa ikinä.

Rouva Linde. Minä menen paikalla Krogstad'in puheille.

Nora. Älä mene; hän voisi tehdä sinulle pahaa.

Rouva Linde. Oli aika, jolloin hän mielellään olisi tehnyt mitä ikänsä minun mielikseni.

Nora. Hänkö?

Rouva Linde. Missä hän asuu?

Nora. Oih, mistäs minä tiedän —? Maltas *(pistää käden taskuunsa.)* tässä on hänen käyntikorttinsa. Mutta kirje, kirje —!

Helmer (kamarissaan koputtaa oveen.) Nora!

Nora (kiljahtaa tuskissaan.) Oh, mitä nyt? Mitäs tahdot?

Helmer. No, no, älähän toki niin säikähdy. Emmehän tulekaan sisään; olethan pannut oven lukkoon; koetatko pukuas?

Nora. Niin, niin, minä koetan. Minä tulen niin sieväksi, Torvald.

Rouva Linde (on katsahtanut käyntikorttiin.) Asuuhan hän aivan tässä likellä, kolkan takana.

Nora. Niin; mutta eihän se auta. Me olemme hukassa. Onhan kirje tuossa laatikossa.

Rouva Linde. Ja avain on miehelläsi?

Nora. Niin on, aina.

Rouva Linde. Krogstad saa vaatia kirjettänsä takaisin lukematonna; hän saa keksiä jonkun tekosyyn

Nora. Mutta juuri tähän aikaan on Torvald'in tapana —

Rouva Linde. Viivyttä häntä; mene sisään hänen luokseen siksi. Minä tulen takaisin, niin pian kuin mahdollista. *(menee nopeasti ulos etuhuoneen oven kautta.)*

Nora (menee Helmer'in ovelle, avaa sen ja tirkistää sisään.) Torvald!

Helmer (sisäkamarista.) No, joko nyt vihdoin on lupa tulla omaan saliinsa. Tule, Rank, nytpä saamme nähdä — *(ovessa.)* Mutta, mitäs se on?

Nora. Mikä, Torvald kulta?

Helmer. Rank sanoi minulle että tässä tulisi komea maskeraati nähtäväksi.

Rank (ovessa.) Niin olin käsittänyt, mutta olen siis erehtynyt.

Nora. Ei kukaan saa minua koko komeudessa nähdä ennen kuin huomenna.

Helmer. Mutta, Nora-kulta, sinä näytät niin rauenneelta. Oletko liian ahkerasti harjoittanut?

Nora. En, en ole vielä kertaakaan harjoittanut.

Helmer. Olispa se kuitenkin tarpeellista —

Nora. Niin, se on aivan tarpeellista, Torvald. Vaan en tule millään lailla toimeen ilman sinun avuttasi; olen peräti unhottanut kaikkityyni.

Helmer. Oh, kylläpä me sen pian taas saamme päähäsi.

Nora. Niin, ota minut vihdoinkin huomaasi, Torvald. Lupaatkos sen? Voi, minua niin peloittaa. Tuo suuri ihmisjoukko —. Sinun pitää antaa itsesi aivan yksin-omakseni tänä iltana. Ei saa nyt olla hiukkaakaan asioita; ei pännääkään kädessä. Mitä? Eikö niin, Torvald kulta?

Helmer. Sen lupaan sulle; tänä iltana olen kokonaan sinun käskyläisesi, — sä pikku turvaton raukka. — Hm, se on tosi, yhtä tahdon kuitenkin ensin — *(menee etuhuoneen ovea kohti.)*

Nora. Mitäs aiot tuolla ulkona?

Helmer. Vaan katsoa, onko tullut kirjeitä.

Nora. Ei, ei, älä sitä tee, Torvald!

Helmer. Mitä se on?

Nora. Torvald, tee minulle mieliksi; ei siellä ole mitään.

Helmer. Annas kun katsahdan yhtähyvin. *(alkaa mennä.)*

Nora (istuu pianon eteen ja soittaa ensitahdit Tarantellasta.)

Helmer (seisahtuu oveen.) Ahhaa!

Nora. En voi tanssia huomenna, jos en nyt saa harjoittaa avullas.

Helmer (menee hänen luokseen.) Oletkos todella semmoinen pelkuri, Nora-kulta?

Nora. Niin, minua niin kauheasti peloittaa. Harjoitetaanpas heti kohta; onhan vielä aikaa, ennen kuin menemme ruualle. Käy nyt istumaan tähän ja soita minulle, Torvald-kulta; neuvo minua, ojenna minua, niinkuin sinulla on tapana.

Helmer. Mielelläni, aivan mielelläni, koska niin tahdot. *(istahtaa pianon ääreen.)*

Nora (ottaa tamburinin vakasta, niin myös pitkän, kirjavan shaalin, jonka hän kiireesti panee ympärilleen; sitten hypähtää hän keskilattialle ja huutaa:) Soita nyt minulle! Nyt tahdon tanssia!

(Helmer soittaa ja Nora tanssii; tohtori Rank seisoo pianon kohdalla Helmer'in takana, ja katselee.)

Helmer (soitellen.) Hitaammin — hitaammin.

Nora. En voi toisin.

Helmer. Ei noin hurjasti, Nora!

Nora. Juuri niin pitää olla.

Helmer (lakkaa soittamasta.) Ei, ei, se ei millään lailla käy laatuun.

Nora (hymyilee ja heiluttaa tamburinoa.) Sanoinhan minä sen.

Rank. Annas minun soittaa hänelle.

Helmer. Tee se, niin minä voin paremmin neuvoa häntä.

(Rank istahtaa pianon ääreen ja soittaa; Nora tanssii yhä hurjemmin. Helmer seisoo uunin vieressä ja oikaisee häntä aina välistä hänen tanssiessaan. Nora ei näy kuulevan miehensä neuvoja; hänen tukkansa hajoo ja valahtaa alas olkapäille; Nora ei sitä huomaa, vaan yhä tanssii. Rouva Linde astuu sisään.)

Rouva Linde (seisahtuu oveen, ikään kuin äänensä olisi sulkeunut.) Aa —!

Nora (tanssien.) Tässä näet iloa, Kristiina.

Helmer. Mutta, armas Nora-kulta, tanssithan, ikäänkuin henki olisi vaarassa.

Nora. Niin se onkin.

Helmer. Rank, lakkaa soittamasta; onhan tää selvää hulluutta. Lakkaa, sanon minä.

(Rank lakkaa soittamasta ja Nora seisahtuu äkkiä.)

Helmer (Noralle.) Tätäpä en olisi uskonut. Olethan unohtanut kaikki, mitä sinulle opetin.

Nora (viskaa pois tamburinin.) Näetkös sen nyt itsekin!

Helmer. Tässä tarvitaan oikein johdatusta.

Nora. Niin, näethän kuinka tarpeellinen se on. Sinun pitää johdattaa minua viimeiseen asti. Lupaatkos sen, Torvald?

Helmer. Siihen voit täydesti luottaa.

Nora. Ei sinulla saa tänään eikä huomenna olla mitään muuta mielessä, paitsi minua — et saa aukaista mitään kirjettä — et kirjelaatikkoakaan.

Helmer. Ahaa, sinä yhä vielä pelkääät tuota miestä —

Nora. Pelkään, pelkään sitäkin.

Helmer. Nora, sen näen käytöksestä, joku kirje häneltä on tuossa kirjelaatikossa.

Nora. En tiedä, vaan kyllä luulen; mutta sinä et saa nyt lukea mitään sellaista; ei saa tulla mitään ilkeää välillemme, ennenkuin kaikki on loppunut.

Rank (hiljaa Helmerille.) Älä häntä vastusta.

Helmer (syleilee vaimoansa.) Täytyyhän tehdä lapselle mieliksi. Mutta huomenna yöllä, tanssisi jälkeen —

Nora. Silloin olet vapaa lupauksestas.

Sisäpiika (oikeanpuolisessa ovelussa.) Rouva, ruoka on pöydällä.

Nora. Tuo sampanjaa sisään, Leena.

Sisäpiika. Hyvä on, rouva. *(menee ulos.)*

Helmer. Hei, hei — suuret kemut siis!

Nora. Sampanja-pidot aamun valkenemiseen asti. *(huutaa.)* Ja vähän konfektia, Leena, paljon —, täksi kerraksi vain.

Helmer (tarttuu Noran käsiin.) Kas niin, kas niin; ei tuommoista hurjaa pelkoa. Ole nyt taas pieni leivolintuseni, niinkuin tapasi on.

Nora. Hyvä, hyvä, siksi kyllä tulen. Mutta menettäks sisään ennalta; ja te myös, tohtori Rank. Kristiina, auta sinä minua, että taas saan tukkani laitokseen.

Rank (hiljaa, mennessään.) Eihän toki liene jotain — jotain tuommoista tulossa?

Helmer. Vielä vai, veikkonen. Ei siinä ole muuta, paitsi tuota lapsimaista pelkoa, josta sinulle puhuin. *(Menevät oikealle pois.)*

Nora. No!?

Rouva Linde. Lähtenyt maalle.

Nora. Sen näin jo silmistäsi.

Rouva Linde. Hän tulee kotiin huomenna illalla. Minä jätin hänelle pienen kirjeen.

Nora. Sitä ei olisi pitänyt tehdä. Älä estä mitään tapahtumasta. Onpa kuitenkin aika riemullista kävellä tässä ja odottaa tuon kumman tapahtumista.

Rouva Linde. Mitä sinä sitten odotat?

Nora. Oh, sitä et sinä voi ymmärtää. Mene sisään herrojen luokse; minäkin tulen paikalla jäljestä.

(Rouva Linde menee ruokakamariin.)

Nora (seisoo hetkisen, ikäänkuin asettaakseen levottomuuttansa: katsoo sitten kelloansa.) Viis. Seitsemän tuntia sydän-yöhön. Sitten kaksikymmentäneljä tuntia seuraavaan sydän-yöhön. Silloin Tarantella-tanssini loppuu. Kaksikymmentäneljä ja seitsemän kolmekymmentä-yksi tuntia enää elettävää.

Helmer (oikeanpuolisessa ovelussa.) Vaan, mihinkäs sitten pikku leivolintuseni jäi?

Nora (juoksee hänelle vastaan, syli avoinna.) Tässä on leivolintuseni!

Kolmas Näytös.

(Sama huone. Sohvanpöytä sen ympärillä olevine tuolineen on muutettu keskelle lattiata. Palava lamppu pöydällä. Ovi etuhuoneeseen on avoinna. Tanssisoittoa kuuluu yläkerrasta.)

(*Rouva Linde* istuu pöydän ääressä ja selailee hajamielin jotakin kirjaa, koittelee lukea, vaan ei näy voivan pitää ajatuksiansa koossa; kuultelee pari kertaa tarkkaan ulko-ovea kohti).

Rouva Linde (katselee kelloansa.) Ei vieläkään. Ja nyt olisi kumminkin jo aika. Ellei hän vain — *(kuultelee jälleen.)* Ah, siinä hän on. *(menee hiljaan etuhuoneeseen ja avaa varovasti ulko-oven; kuuluu hiljaisia askeleita rappusilla; hän kuiskasee:)* Tulkaa sisään. Täällä ei ole ketään.

Asianajaja Krogstad (ovessa.) Löysin kotonani kirjeen teiltä. Mitä tämä tietää?

Rouva Linde. Minun täytyy välttämättömästi puhua teidän kanssanne.

Krogstad. Vai niin? Ja pitääkö sen välttämättömästi tapahtuman tässä talossa?

Rouva Linde. Minun kotonani se oli mahdotonta; minun huoneellani ei ole omaa sisäänkäytävää. Tulkaa sisään; me olemme aivan kahden kesken; piika nukkuu ja Helmerit ovat paalissa yläkerrassa.

Krogstad (astuu sisään.) Vai niin, vai Helmerit tanssivat tän'iltana? Oikein tottako?

Rouva Linde. Niin, miksi' eivät sitä tekisi?

Krogstad. No niin, miksi'ei.

Rouva Linde. Niin, Krogstad, puhukaamme nyt keskenämme.

Krogstad. Onko meillä kahdella vielä mitään puhuteltavaa keskenämme?

Rouva Linde. Meillä on keskenämme paljon puhumista.

Krogstad. Sitä en olisi uskonut.

Rouva Linde. Ette, sillä te ette ole milloinkaan ymmärtäneet minua oikein.

Krogstad. Oliko siinä mitään muuta ymmärtämistä, kuin se, mikä on niin tavallista maailmassa? Sydämmetön nainen antaa miehelle rukkaset kun hänelle tarjoutuu jotakin edullisempaa.

Rouva Linde. Luuletteko, että minä olen niin aivan ilman sydämmettä? Ja luuletteko, että minä helpolla sydämmellä rikoin välimme?

Krogstad. Ettekö sitä?

Rouva Linde. Krogstad, oletteko todellakin uskoneet sitä?

Krogstad. Jos ei asia ollut niin, miksipä silloin kirjoititte minulle semmoista kuin te teitte?

Rouva Linde. Enhän muuta voinut. Kun minun tuli rikkoa välimme, niin olihan se minun velvollisuuteni juurinensa hävittää teissä kaikki, mitä te tunsitte minua kohtaan.

Krogstad (vääntää käsiänsä.) Vai sillä tavoin. Ja tätä — tätä ainoastaan rahojen tähden!

Rouva Linde. Älkää unohtako, että minulla oli apua tarvitseva äiti ja kaksi pientä veljeä. Me emme voineet odottaa teitä, Krogstad; siihen aikaan tulevaisuutenne vielä hämärti kaukana.

Krogstad. Olkoon niin; vaan teillä ei ollut oikeutta hyljätä minua toisen miehen tähden.

Rouva Linde. Niin, en tiedä. Useasti olen kysynyt itseltäni, oliko minulla oikeutta siihen.

Krogstad (hiljemmin.) Teidät kadottaessani oli minusta ikäänkuin kaikki vahva pohja olisi vierinyt pois jalkojeni alta. Katsokaa minuun, nyt olen minä niinkuin haaksirikkoon joutunut mies laivahylyllä.

Rouva Linde. Apu lienee lähellä.

Krogstad. Se oli lähellä; mutta silloin tulitte te ja astuitte väliin.

Rouva Linde. Tietämättäni, Krogstad. Vasta tänäpäpäni sain sen tietää, että minä tulen teidän sijaanne Pankkiin.

Krogstad. Minä uskon teitä, kun sen sanotte. Mutta nyt, kun sen tiedätte, ettekö sittenkään peräy?

Rouva Linde. Ei; sillä se ei kumminkaan hyödyttäisi teitä ollenkaan.

Krogstad. Oh, hyödyttäisi, hyödyttäisi —; minä sen tekisin kumminkin.

Rouva Linde. Olen oppinut toimimaan järkevästi. Elämä ja kova, katkera täytymys ovat sitä opettaneet minulle.

Krogstad. Ja elämä on opettanut minua ei luottamaan puhetapoihin.

Rouva Linde. Niin on elämä opettanut teille sangen järkevän asian. Mutta tekoihin kumminkin luottanette?

Krogstad. Mitä sillä tarkoitatte?

Rouva Linde. Sanoitte olevanne kuin haaksirikkoon joutunut mies laivahylyllä.

Krogstad. Sitäpä minulla oli syytä kyllä sanoa.

Rouva Linde. Minä istun myös niinkuin haaksirikkoon joutunut vaimo laivahylyllä. Ei ketään, jota surisin, eikä ketään, josta huolta pitäisin.

Krogstad. Itse sen olette valinneet.

Rouva Linde. Ei ollut muuta valittavana silloin.

Krogstad. No, entäs sitten?

Rouva Linde. Krogstad, jospa nyt me kaksi haaksirikkoon joutunutta voisimme tulla toinen toisensa luokse.

Krogstad. Mitäs sanottekaan?

Rouva Linde. Kaksi samalla laivahyllyllä tulevat aina paremmin toimeen kuin kumpainenkin heistä yksinään omallaan.

Krogstad. Kristiina.

Rouva Linde. Minkätähden luulette minun tullee tänne kaupunkiin?

Krogstad. Olisitteko muistaneet minua?

Rouva Linde. Minun tulee tehdä työtä, jos mielin elää. Koko ikäni, niin kauas kuin saatan muistaa, olen minä työtä tehnyt, ja se on ollut mun paras ja ainoa iloni. Mutta nyt olen minä ypöyksenäni maailmassa, niin kauhean tyhjänä ja hyljättynä. Tehdä työtä omaksi eduksi, siitä ei ole mitään iloa. Krogstad, hankkikaa minulle joku ja jotakin, joitten eduksi tekisin työtä.

Krogstad. Tuommoista minä en usko. Se ei ole muuta kuin kiihoittunut naisen ylpeys, joka antaa itsensä noin altiiksi.

Rouva Linde. Olettenko koskaan huomanneet minussa kiihoittunutta mieltä?

Krogstad. Voisitteko todellakin sitä? Sanokaa — tunnettenko täydellisesti minun entisyyteni?

Rouva Linde. Tunnen.

Krogstad. Ja tiedättenkö minä miehenä minua täällä pidetään?

Rouva Linde. Kuuluipa ennen teidän puheestanne kuin olisitte arvelleet minun kanssani muuttuvan toisenlaiseksi.

Krogstad. Sen tiedän aivan varmaan.

Rouva Linde. Eikö se voisi vieläkin tapahtua?

Krogstad. Kristiina; — tuon sanotte aivan vakaalla mielellä! Niin, sen teette. Minä näen sen silmistänne. Onko teillä siis todellakin uskallusta —?

Rouva Linde. Minä olen jonkun tarpeessa, jolle voisin olla äitinä; ja teidän lapsenne tarvitsevat äitiä. Me molemmat tarvitsemme toisiamme. Krogstad, minä luotan luontonne perijuureen; — minä uskallan kaikki yhdessä teidän kanssanne.

Krogstad. (*tarttuu hänen käsiinsä.*) Kiitos, kiitos, Kristiina; — nyt tiedän minäkin miten voin kohota arvoon muitten silmissä. — Ah, vaan minulta unohtui —

Rouva Linde. (*kuultelee.*) Hist! Tarantellaa! Menkää, menkää!

Krogstad. Minkä tähden? Mitä se on?

Rouva Linde. Kuulettenko tuota tanssia tuolla ylähällä? Kun se on loppunut voimme odottaa heitä tulevaksi.

Krogstad. Hyvä, minä lähdän. Onhan se kaikki turhaan. Te ette tietysti tiedä mihinkä toimeen olen ryhtynyt Helmeriä vastaan.

Rouva Linde. Tiedän, Krogstad, minä tiedän sen.

Krogstad. Ja kumminkin olisi teillä uskallusta —?

Rouva Linde. Minä tiedän hyvin, mihin epätoivo voi saattaa semmoisen miehen kuin te olette.

Krogstad. Ah, jospa voisin tehtyä saada tekemättömäksi!

Rouva Linde. Sen kyllä voisitte, sillä teidän kirjeenne on vielä kirjelaatikossa.

Krogstad. Olettenko varma siitä?

Rouva Linde. Aivan varma; mutta —

Krogstad. (*katselee tarkastellen häntä.*) Olisiko asia niin ymmärrettävä? Te tahdotten pelastaa ystävätänne mihin hintaan tahansa. Sanokaa se yhtä hyvin suoraan. Onko asia niin?

Rouva Linde. Krogstad; joka kerran on myönyt itsensä toisten tähden, hän ei tee sitä enää toistamiseen.

Krogstad. Tahdon pyytää kirjettäni takaisin.

Rouva Linde. Ei, älkää.

Krogstad. No tietysti; minä odotan täällä kunnes Helmer tulee alas; minä sanon hänelle, että hänen tulee antaa minulle kirjeeni takaisin, — että se koskee ainoastaan minun ylössanomistani, — että hänen ei pidä lukea sitä —

Rouva Linde. Ei, Krogstad! älkää vaatiko kirjettänne takaisin.

Krogstad. Mutta sanokaa minulle, ettekö juuri sen vuoksi minua tänne kutsuneet?

Rouva Linde. Sen tein ensi hädässä; mutta nyt on koko vuorokausi kulunut ja sillä ajalla olen huomannut uskomattomia seikkoja tässä talossa. Helmer saakoon tietää kaikki; tuo onneton salaisuus tulkoon ilmi; asia tulkoon täydellisesti selville heidän kahden välillä; mahdotonta on jatkaa elämätä kaikkinen noine peittelemisineen ja verukkeineen.

Krogstad. No hyvä; jos siis uskallatten sitä —. Mutta *yhden* asian voin kaikissa tapauksissa tehdä, ja se on paikalla tehtävä —

Rouva Linde. (*kuultelee.*) Joutukaa! Pois, pois! Tanssi on loppunut; me emme voi olla turvallisina hetkeäkään enää.

Krogstad. Minä odotan teitä tuolla alhaalla.

Rouva Linde. Niin, tehkää se; saattakaa minua portilleni asti.

Krogstad. Näin sanomattoman onnellinen en ole koskaan ennen ollut. (*menee ulos ulko-oven kautta; ovi etuhuoneen ja salin välillä jää edelleen avoimeksi.*)

Rouva Linde. (*siivoaa hiukan huonetta ja panee päällysnuttunsa reilaan.*) Mikä käänne! Niin, mikä käänne! Ihmisiä, joita varten on työtä tekeminen, — joita varten on eläminen; koti, johon saatan tuottaa iloa ja hauskuutta. No, siitä on tietysti kiinni pidettävä —. Voi, jos tulisivat kohta — Ahaa, siinä ne ovatkin. Takki päälle. (*Ottaa hatun ja takin.*)

(*Helmerin ja Noran äänet kuuluvat ulkoa; avain väännetään ja Helmer tuo Noran melkein väkisin etuhuoneeseen. Nora on puettu italialaiseen pukuun suuri musta shaali päällensä; Helmer on juhla-vaatteissa, avonainen musta domino päällä.*)

Nora. (*vielä ovella, vastustellen.*) Ei, ei, ei tänne sisään! Tahdon ylös jälleen. En tahdo mennä pois niin aikaiseen.

Helmer. Mutta Nora-kulta —

Nora. Oi, minä rukoilemalla pyydän sinua Torvald; minä pyydän sinua niin sydämmellisen hartaasti, — ainoastaan yhden tunnin vielä!

Helmer. Ei minuutiakaan, armas Norani. Sinä tiedät, mikä välipuhe meillä oli. Kas niin; käy sisään; sinä seisot tässä ja vilustut. (*hän vie Noran, huolimatta hänen vastustelemisestaan, mukavasti huoneeseen.*)

Rouva Linde. Hyv'iltaa.

Nora. Kristiina!

Helmer. Mitä, rouva Linde, olettenko täällä näin myöhään?

Rouva Linde. Niin, suokaa anteeksi; tahdoin niin mielelläni nähdä Noraa hänen hempuvaatteissaan.

Nora. Oletkos istunut täällä minua odotellen?

Rouva Linde. Olen; pahaksi onneksi en ennättänyt tänne aikaisin kyllä; sinä olit jo tuolla ylhäällä; ja niin arvelin minä, etten saata lähteä täältä, ennenkuin olen sinut nähnyt.

Helmer. (ottaa *Noran shaalin hänen päältänsä.*) Niin, katsokaa tarkkaan häntä. Luulisinpa että häntä kyllä kelpaa katsella. Eikös hän ole kaunis, rouva Linde?

Rouva Linde. Niin, se täytyy myöntää —

Helmer. Eikö hän ole ihmeellisen kaunis? Semmoinen olikin yleinen mieli seurassa. Mutta kauhean itsepäinen hän on, — tuo armas, pikku lello. Mitäs sille teemme? Voitteko uskoa, että minun täytyi melkein väkisin tuoda hänet sieltä pois.

Nora. Oh, Torvald, sinä vielä kadut sitä, kun et sallinut minun viipyä vaikkapa vain puoli tuntia lisäksi.

Helmer. Siinä kuulette, rouva. Hän tanssii Tarantellaansa, — saa äärettömästi mieltymyksen osoituksia, — joka oli hyvin ansaittu, — vaikka hänen esityksessään kenties oli melkoisesti luonnollisuutta; minä tarkoitan, — hiukan enemmän kuin, tarkkaan punniten, saattaa soveltua yhteen taiteen vaatimusten kanssa. Mutta olkoon menneeksi! Pää-asia on, — hän saa mieltymystä; saa äärettömästi mieltymystä. Antaisinko minä nyt hänen jäädä sinne tämän perästä? Heikontamaan vaikutusta? Eipäs; minä otin pikku, kauniin Kaprityttöni — kapisisen Kaprityttöseni voisin sanoa — kainalooni; kiersimme kiireesti salin ympäri; kumarsimme joka haaralle, ja — niinkuin romaaneissa sanotaan — tuo kaunis näkö ompi kadonnut. Lopun tulee aina olla vaikuttavainen, rouva Linde; vaan sitä minun on mahdotonta saada *Noran* käsittämään. Puuh, kun täällä on lämmin. (heittää *dominon tuolille ja avaa oven kamariinsa.*) Mitä? Pimeähän siellä on. No niin; tietysti. Suokaa anteeksi — (hän menee sinne sisään ja sytyttää pari kynttilätä palamaan.)

Nora. (kuiskaa ripeästi ja hengästyneenä.) No?!

Rouva Linde. (hiljaa.) Olen puhunut hänen kanssaan.

Nora. Entäs sitten —?

Rouva Linde. *Nora*, — sano kaikkityyni miehellesi.

Nora. (langenneella äänellä.) Sen minä arvasin.

Rouva Linde. Sinun ei huoli peljätä mitään *Krogstadin* puolelta; mutta puhua sinun pitää.

Nora. Minä en puhu.

Rouva Linde. Niin puhuu kirje.

Nora. Kiitos, *Kristiina*; nyt tiedän, mitä minun tulee tehdä. Hist —!

Helmer. (tulee sisälle jälleen.) No, rouva, olettenko ihailleet häntä?

Rouva Linde. Olen; ja nyt tahdon sanoa hyvää yötä?

Helmer. Oh mitä, nytkö jo? Onko se teidän, tämä neulomustyö?

Rouva Linde. (ottaa sen.) On; kiitos; olinpa unohtaa sen.

Helmer. Te neulotten siis?

Rouva Linde. Niin teen.

Helmer. Tiedättenkö mitä, teidän pitäisi mieluummin harjoittaa korko-ompelesta.

Rouva Linde. Vai niin? Miksikä sitä?

Helmer. Koska se on paljon kauniimpaa. Tahdottenko nähdä; korko-ommeltava pidetään tällä tavoin vasemmalla kädellä ja sitten käytetään neulaa oikealla kädellä — tällä tavoin — ulos keveään pitkään kaareen; eikö niin —?

Rouva Linde. Niin, saattaa kyllä olla —

Helmer. Kun sitä vastoin neulominen — se ei milloinkaan voi olla muuta kuin epäkaunistaa; katsokaas; nuo yhteen likistetyt käsivarret — neulospuikot, jotka kulkevat ylös ja alas; — siinä on jotakin kiinalaista. — Ah, se oli todellakin mainiota sampanjaa, jota siellä tarjottiin.

Rouva Linde. Niin, hyvää yötä, *Nora*, äläkkä enää ole itsepäinen.

Helmer. Hyvin sanottu, rouva Linde!

Rouva Linde. Hyvää yötä, herra tirehtöri.

Helmer. (saattaa häntä ovelle.) Hyvää yötä, hyvää yötä; minä toivon teidän pääseväne hyvin kotiin? Minä niin mielelläni —; vaan eihän se ole mikään pitkä matka, mikä teidän on käytävänä. Hyvää yötä, hyvää yötä. (*Rouva Linde menee; Helmer lukitsee oven hänen jälestänsä ja tulee jälleen sisään.*) Kas niin; vihdoinkin hän saatiin menemään. Hän on kauhean ikävä, tuo vaimo.

Nora. Etkös ole hyvin väsynyt, Torvald?

Helmer. En, en ollenkaan.

Nora. Eikös sinua nukutakkaan?

Helmer. Ei rahtuakaan; päinvastoin tunnen itseni äärettömän virkeäksi. Entäs sinä? No, sinä näytät oikein sekä väsyneeltä että uniselta.

Nora. Niin, minä olen hyvin väsynyt. Minä tahdon kohta käydä nukkumaan.

Helmer. Näetkös; näetkös! Oli siis kumminkin oikein tehty minulta, ettemme viipyneet kauemmin.

Nora. Oh, kaikki on oikein tehty mitä sinä teet.

Helmer. (suutelee hänen otsaansa.) Nyt puhuu leivolintunen niin kuin se olisi ihminen. Vaan huomasitko kuinka iloinen Rank oli tänä iltana?

Nora. Vai niin? Oliko hän iloinen? Minä en saanut puhua hänen kanssaan.

Helmer. Tuskinpa minäkään; vaan minä en ole moneen aikaan nähnyt häntä niin hyvällä tuulella, (*katselee vähän aikaa Noraa; tulee sitten lähemmäksi.*) Hm, — ompa kumminkin ihanata olla omassa kodissaan jälleen; olla aivan kahden kesken sinun kanssasi. — Oi, sinä viehättävä, kaunis nuori vaimo!

Nora. Älä katso minuun tuolla tavoin, Torvald!

Helmer. Enkö katselisi kallihinta omaisuuttani? Kaikkea tuota ihanuutta, joka on minun omani, ainoastaan minun, minun kaikkinsa.

Nora. (menee toiselle puolelle pöytää.) Älä puhu minulle tuolla tavoin tänä yönä.

Helmer. (seuraa jälestä.) Sinulla on vielä Tarantella suonissasi, huomaan ma. Ja se tekee sinut vieläkin viehättävämmäksi. Kuuleppas! Nyt alkavat vieraat mennä. (*hiljemmin.*) Nora, — kohta on hiljaista koko talossa.

Nora. Niin, sitä toivon.

Helmer. Niin, eikö totta, oma armas Norani? Oi, tiedätkös, — kun minä tuolla tavoin olen sinun kanssasi ulkona seuroissa, — tiedätkös, miksi minä puhun sinulle niin vähän, pysyn niin erilläni sinusta, lähetän sinulle vain salaisen silmäyksen toisinaan, — tiedätkös, miksi minä sitä teen. Se on sentähden, että minä silloin mielessäni kuvailen sinun olevan mun salaisesti rakastettuni, nuoren salaisuudessa kihlattuni, eikä kenenkään aavistavan että meidän välillämme on mitään sidettä.

Nora. Niin, niin, niin; kyllähän tiedän, että kaikki sinun ajatuksesi ovat minun luonani.

Helmer. Ja kun meidän sitten tulee lähteä pois, ja minä panen shaalin sinun hienoille, nuoruuden noreille hartioillesi, — tuolle kumman kauniille kaulallesi, — silloin ajattelen mielessäni, että sinä olet nuori morsiameni, että me juuri tulemme vihiltä, että minä ensikertaa vien sinut asuntooni, — että minä ensikertaa olen kahden kesken sinun kanssasi, — aivan kahden kesken kanssasi, sinä nuori, vapiseva kaunotar! Koko tämän illan en ole halannut muuta kuin sinua. Kun minä näin sinun kiitävän ja houkuttelevan tarantellassa, — kiehui vereni; minä en kärsinyt sitä kauemmin; — sentähden otin minä sinut niin aikaiseen tänne alas —

Nora. Mene nyt, Torvald! Sinun pitää mennä pois minun luotani. Minä en tahdo kaikkea tätä.

Helmer. Mitä tämä tietää? Teetkö pilkkaa minusta, Noraseni. Et tahdo; et tahdo? Enkö minä ole sinun aviomiehesi —?

(*ulko-ovella koputetaan.*)

Nora (säikähtyen.) Kuulitkos —?

Helmer (etuhuoneesen päin.) Kuka siellä on?

Tohtori Rank (ulkoa.) Minä se olen. Saanko hetkeksi tulla sisään?

Helmer (hiljaa, närkästyneenä.) Noh, mitäpä hän nyt tahtoo? *(ääneen.)* Odota vähän. *(menee ja avaa oven.)* No, ompa siivosti tehty, ettet mene meidän ovemente ohitse.

Rank. Minusta oli kuin olisin kuullut sinun ääntäsi, niin tekipä mieleni pistäytyä tänne sisään. *(antaa silmänsä kulkea ympäri huonetta.)* Niin, niin, nämä rakkaat, tutut paikat. Teillä on rauhallista ja hauskaa kodissanne, teillä kahdella.

Helmer. Näyttipä siltä kun olisit viihtynyt sangen hyvin tuolla ylhäälläkin.

Rank. Oivallisesti. Miksi en sitä olisi tehnyt? Miksi ei pitäisi kokea kaikkea tässä maailmassa? Ainakin sen verran, minkä voi, ja niin kauan kuin voi. Viinit olivat oivallisia —

Helmer. Etenkin sampanja.

Rank. Huomasitko sinäkin sen? Onpa miltei uskomatonta, kuinka paljon voin viruttaa kurkustani alas.

Nora. Torvald joi myös paljon sampanjaa tänä iltana.

Rank. Vai niin?

Nora. Niin; ja silloin on hän aina niin iloinen perästäpäin.

Rank. No, miksei illalla saisi iloita hyvin käytetyn päivän perästä?

Helmer. Hyvin käytetyn; siitä, paha kyllä, minä en saata kerskata.

Rank (lyö häntä olkapäälle.) Mutta sen saatan minä, tiedätkös.

Nora. Tohtori Rank, olette varmaankin toimittaneet tieteellisen tutkimuksen tänäpäpä.

Rank. Niin juuri.

Helmer. Kas, kas; pikku Nora puhuu tieteellisistä tutkimuksista!

Nora. Ja saanko toivottaa teille onnea johtopäätöksen suhteen?

Rank. No, sitä kyllä saatte.

Nora. Se oli siis hyvä?

Rank. Mahdollisuutta myöten paras sekä lääkärielle että hoidettavalle, — visseyttä.

Nora (riipeästi ja tarkastellen häntä.) Visseyttä?

Rank. Täydellinen visseys. Enkö minä siis tekisi iltaa iloiseksi sen perästä?

Nora. Siinä teitte oikein, tohtori Rank.

Helmer. Sen sanon minäkin; kunhan vain huomenna pääset kohmelosta.

Rank. No, eihän mitään saa ilmaiseksi tässä elämässä.

Nora. Tohtori Rank, — te varmaankin pidätte paljon maskeraateista?

Rank. Niin, kun on hyvin monta lystillistä valepukua —

Nora. Kuulkaapas; miksikä me molemmat pukeumme tulevassa maskeraatissa?

Helmer. Pikku hepakko — joko sinä ajattelet tulevaa maskeraatia?

Rank. Mekö molemmat? No, sen sanon teille; teidän tulee olla onnen lapsena —

Helmer. Niin, mutta keksipä puku, joka voi sitä osoittaa.

Rank. Anna vaimosi tulla semmoisena kuin hän on —

Helmer. Se on tosiaankin sattuvasti sanottu. Vaan etkös tiedä, minä itse tahtoisit olla?

Rank. Tiedän, velikulta; sen olen saanut aivan selväksi.

Helmer. No?

Rank. Ensitulevassa maskeraatissa tahdon olla näkymätönnä.

Helmer. Sepä oli sukkela mielijohde!

Rank. Löytyy iso, musta hattu —; etkös ole kuullut puhuttavan näkymättömyydenhatusta? Sen kun panet päähäsi, niin ei kukaan voi sinua nähdä.

Helmer (vastahakoisesti hymyillen.) Niin, siinä olet oikeassa.

Rank. Mutta perätihän minä unhotan, minkä vuoksi tänne tulin. Helmer, anna minulle sikari, yksi noita tummia Havannan.

Helmer. Aivan mielelläni. *(tarjoo sikarikotelostaan.)*

Rank (ottaa yhden ja leikkaa kärjen pois.) Kiitoksia.

Nora (ottaa tulitikulla tulta.) Sallikaa minun tarjota teille tulta.

Rank. Kiitoksia siitä. *(Nora pitää tikkua; hän sytyttää sikariansa.)* Ja nyt, jääkää hyvästi!

Helmer. Hyvästi, hyvästi, velikulta!

Nora. Nukkukaa hyvin, tohtori Rank.

Rank. Kiitoksia hyvästä suomastanne.

Nora. Toivottakaa minulle sitä samaa.

Rank. Teillenkö? No, koska sitä tahdotten —. Nukkukaa hyvin. Ja kiitos tulesta *(hän nyykäyttää päätä heille kumpaisellekin ja menee.)*

Helmer (painuneella äänellä.) Hän oli juonut melkoisesti.

Nora (muuta ajatellen.) Ehkä.

(Helmer ottaa avaimensa taskusta ja menee etuhuoneeseen.)

Nora. Torvald — mitäs siellä aiot?

Helmer. Aion tyhjentää kirjelaatikkoo; se on täpösen täynnänsä; siinä ei ole sijaa sanomalehdille aamulla —

Nora. Aiotko tehdä työtä tänä yönä?

Helmer. Tiedäthän, etten aio. — Mitä tämä on? Täällä on joku käynyt lukkoa koittamassa.

Nora. Lukkoa —?

Helmer. Aivan varmaan. Mikä siinä mahtaa olla? Enpä kumminkaan uskoisi piikojen —? Tässä on katkaistu hiusneula! Nora, se on sinun —

Nora (riipeästi.) Niin lienevät lapset olleet —

Helmer. Siitä sinun tosiaankin tulee taivuttaa heitä pois. Hm, hm; — no, sainpa vihdoin sen auki. *(ottaa mitä siinä on ja huutaa kyökkiin.)* Leena? — Leena; sammuta lamppu rappuisilla. *(hän tulee jälleen saliin ja lukitsee oven etuhuoneeseen.)*

Helmer (kirjeet kädessä.) Kas tässä. Katsoppas, kuinka paljon sinne oli kokoontunut. *(selailee niitä.)* Mitä tämä on?

Nora (ikkunalla.) Kirje! Ei, ei, Torvald!

Helmer. Kaksi käyntikorttia — Rankilta.

Nora. Tohtori Rankiltako?

Helmer (katselee niitä.) Lääketieteen tohtori Rank. Ne olivat päällimmäisinä; hän lienee mennessänsä pistänyt ne laatikkoon.

Nora. Onko niissä mitään?

Helmer. On musta risti nimen päällä. Kas tässä. Sepä kumminkin on kamoittava juoni. Onpa ikään kuin hän ilmoittaisi omasta kuolemastaan.

Nora. Sen hän tekeekin.

Helmer. Mitä? Tiedätkö mitään? Onko hän jotakin sanonut?

Nora. On. Kun nämä kortit tulevat, niin hän on jättänyt jäähyväiset meille. Hän sulkee itsensä sisään ja kuolee.

Helmer. Ystävä-raukkaani. Tiesinhän, etten saisi kauan häntä pitää. Mutta näin aikaiseen —. Ja sitten hän piileksen kuni haavoitettu otus.

Nora. Kun sen *täytyy* tapahtua, niin on parasta, että se tapahtuu ilman sanoitta. Eikös niin, Torvald?

Helmer (kävelee edes takaisin.) Hän oli niin kasvanut yhteen meihin. Minä en voi sitä ajatella, että hän olisi poissa. Hän, intohimoinensa ja yksinäisyydellensä, oli ikäänkuin pilvinen pohja meidän päivän kirkkaalle onnellemme. No niin, ehkä on parasta näin. Ainakin hänelle. *(seisahtuu.)* Ja kenties meillekin, Nora. Nyt meidän kummankin tulee turvautua ainoastaan toisihimme. *(ottaa häntä syliinsä.)* Oi, sinä rakastettu vaimoni; minusta on kuin en voisi lujasti kyllä pitää sinua kiinni. Tiedätkös, Nora, — usein toivon minä, että joku äkkinäinen vaara uhkaisi sinua, niin että minä voisin uskaltaa henkeni ja vereni ja kaikki, kaikki sinua pelastaakseni.

Nora (irtautuu hänestä ja sanoo ääneen ja päättäväisesti:) Nyt sinun tulee lukea kirjeesi, Torvald.

Helmer. Ei, ei; tän'yönä ei. Tahdon olla sinun luonasi, mun rakas vaimoni.

Nora. Ystäväsi kuolemaa muistellen —?

Helmer. Sinä olet oikeassa. Tämä asia on saattanut meidät kumpaisenkin kauhistukseen; siihen on tullut epäkaunista meidän välillemme; kuoleman ja häviön mietteitä. Tästä meidän tulee kokea päästä irti. Siihen asti —. Menkäämme kumpikin omaan huoneeseensa.

Nora (karkaa hänelle kaulaan.) Torvald, — hyvää yötä! Hyvää yötä!

Helmer (suutelee häntä otsalle.) Hyvää yötä, sä pikku laululintuseni. Nuku makeasti, Nora. Nyt luen minä kirjeet läpi. *(hän menee kirjetukkunensa kamariinsa ja lukitsee oven jälestänsä.)*

Nora (silmät raivossa, hapuilee ympäri huonetta, ottaa Helmerin dominon, heittää sen ympärillensä ja kuiskaa ripeästi, käheästi ja katkomalla.) Ei koskaan enää nähdä häntä. Ei koskaan. Ei koskaan. Ei koskaan. *(heittää shaalinsa päähänsä.)* Eikä koskaan nähdä lapsiakaan enää. Eipä niitäkään. Ei koskaan; ei koskaan. — Ui, tuota jääkylmää, mustaa vettä! Ui, tuota pohjatonta —; tuota —. Oh, jospa se vain olisi ohitse. — Nyt se on hänellä; nyt hän lukee sitä. Oh ei, ei; ei vielä. Torvald, jää hyvästi, sinä sekä lapset —

(Hän aikoo töytäistä ulos etuhuoneen kautta; samassa tempaa Helmer ovensa auki ja seisoo siinä avoin kirje kädessä.)

Helmer. Nora!

Nora (kiljaisee kovasti.) Ah —!

Helmer. Mitä tämä on? Tiedätkös, mitä tässä kirjeessä seisoo?

Nora. Tiedän. Anna minun mennä! Anna minun päästä ulos!

Helmer (pidättää häntä.) Mihinkäs aiot?

Nora (kokee päästä irti.) Sinä et saa pelastaa minua, Torvald!

Helmer (kellehtää takaisin.) Tottako? Onko se totta, mitä hän kirjoittaa? Kauheata! Ei, ei; mahdotontahan se on, että tämä voisi olla totta.

Nora. Se on totta. Minä olen rakastanut sinua yli kaiken tässä maailmassa.

Helmer. Oh, älä tule turhilla kierrättelyksillä.

Nora (ottaa askeleen häntä kohti.) Torvald —!

Helmer. Onnetonta sinua, — mihinkä vehkeesen olet ruvennut!

Nora. Anna minun mennä, sinun ei huoli kantaa sitä minun tähteni. Sinun ei huoli ottaa sitä päällesi.

Helmer. Heitä jo ilveilykset. (*lukitsee etuhuoneen oven.*) Tähän sinun täytyy jäädä ja tehdä tili minulle. Käsitätkös, mitä olet tehnyt? Vastaa minulle! Käsitätkös sitä?

Nora (katsoo lakkaamatta häneen ja sanoo kangistuneella äänellä.) Niin, nyt alan käsittää sitä perijuurin.

Helmer (kävelee lattialla.) Oh, kuinka kauheasti olen herännyt unestani. Kaikkina näinä kahdeksana vuotena, — hän, joka oli minun iloni ja ylpeyteni, — oli teeskentelijä, valehtelija, pahempi, pahempikin, — oli rikoksen tekijä! — Oh, tuota ääretöntä häijyyttä, joka piilee kaiken tämän alla! Hyi, hyi!

Nora (on vaiti ja katsoo edelleen lakkaamatta häneen.)

Helmer (seisattuu hänen etehensä.) Minun olisi pitänyt aavistaa jotakin semmoista tapahtuvan. Minun olisi pitänyt edeltäpäin arvata sitä. Kaikki sinun isäsi löyhämieliset perusjohteet —. Vaiti! Kaikki isäsi löyhämieliset perusjohteet olet sinä perinyt. Ei uskontoa, ei siveyttä, ei velvollisuuden tuntoa —. Voi, kuinka olen tullut rangaistuksi siitä, että hellittelin häntä. Sinun tähtesi minä sen tein; ja tällä tavoin sinä palkitset minua.

Nora. Niin, tällä tavoin.

Helmer. Nyt sinä olet hävittänyt kaiken minun onneni. Koko tulevaisuuteni olet sinä hukannut. Oh, sitä on kauheata ajatella. Minä olen joutunut tunnettoman miehen valtaan; hän voi tehdä minun kanssani mitä hän tahtoo, vaatia minulta vaikka mitä, kärkeä minua mihin häntä lystää; — minä en tohdi hiiskahtaakaan. Ja näin kurjallisesti täytyy minun hukkaa ja vajota pohjaan kevytmielisen vaimon tähden!

Nora. Kun minä olen poissa maailmasta, olet sinä vapaa.

Helmer. Oh, heitä ilveesi! Semmoista puhetta oli isälläsikin aina valmiina. Mitäs se minua hyödyttäisi, että sinä olisit poissa maailmasta, kuten sanot? Se ei vähintäkään minua hyödyttäisi. Hän voi kumminkin saattaa asian julkisuuteen; ja jos hän sen tekee, niin minua ehkä epäillään tietäneeni sinun rikoksestasi. Luullaan ehkä vielä, että minä olen seisonut sinun takanasi, — että minä olen kehoittanut sinua siihen! Ja kaikesta tästä saan sinua kiittää, sinua, jota olen käsilläni kantanut koko avioelomme ajan. Jokos nyt käsität, mitä olet rikkonut minua vastaan?

Nora (kylmällä levollisuudella.) Jo.

Helmer. Tämä on niin uskomatonta, etten voi pitää sitä kiinni mielessäni. Vaan meidän tulee katsoa, että asia saadaan sovitetuksi. Ota shaali päältäsi. Ota se päältäsi, sanon minä! Minun pitää koittaa saada häntä tyydytetyksi tavalla tai toisella. Asia on saatettava painumaan alas mihin hintaan tahansa. — Ja mitä sinuun ja minuun tulee, niin näyttäköön siltä, kuin kaikki meidän välillämme olisi entisellään. Mutta tietysti ainoastaan ihmisten silmissä. Sinä niin muodoin jäät edelleen tähän taloon; se seuraa itsestänsä. Mutta lapsiamme et saa kasvattaa; niitä en voi uskoa sinulle —. Oh, että minun täytyy sanoa tätä hänelle jota niin palavasti olen rakastanut ja jota minä vieläkin —! No, olkoon se mennyt! Tästä lähtien ei enää ole kysymystä onnesta; nyt on vain katsottava, miten saadaan säilytetyksi jäännökset, patkät, ulkomuoto —

(etuhuoneen kelloa sojitetaan.)

Helmer (säikähtyy.) Mitä se tietää? Näin myöhään. Jokohan tuo kauhein kauheimmista —! Joko hän —? Kätke itsesi, Nora! Sano että olet sairaana.

(Nora jää seisomaan liikkumatonna. Helmer menee ja avaa etuhuoneen ovea.)

Sisäpiika (puoleksi alastonna etuhuoneessa.) Tässä tuli kirje rouvalle.

Helmer, Anna se minulle. (ottaa kirjeen ja lukitsee oven.) Niin, se on häneltä. Sinä et saa sitä; minä tahdon itse lukea sen.

Nora. Lue sinä.

Helmer (lampun ääressä.) Tuskin minulla on uskallusta siihen. Kenties olemme hukassa, sekä sinä että minä. Ei; minun tulee se tietää. (*avaa kiireesti kirjeen; silmäilee pari riviä; katsoo kirjeessä olevaa paperia; riemunhuuto.*) Nora.

Nora. (katsoo kysyväisesti häneen.)

Helmer. Nora! Ei; minun pitää lukea se vielä kerta. — Niin, niin; asia on niin. Minä olen pelastettu!

Nora, minä olen pelastettu!

Nora. Entäs minä?

Helmer. Sinä, myös, tietysti; me olemme pelastetut kumpikin, sekä sinä että minä. Kas tässä. Hän lähettää sinulle velkakirjasi takaisin. Hän kirjoittaa paheksivansa ja katuvansa —; että onnellinen käänne hänen elämässään —; oh, yhdentekevääpä se lienee mitä hän kirjoittaa. Me olemme pelastetut, Nora! Ei ole ketään, joka voisi tehdä sinulle mitään. Oi, Nora, Nora —; ei, ensin tämä inhoittava paperi pois mailmasta. Annas kun katson — (*vilkaisee velkakirjaan.*) En, minä en tahdo nähdä sitä; se älköön olko minulle muuta kuin unelmata kaikkityyni. (*repäisee velkakirjan sekä molemmat kirjeet palasiksi, heittää kaikki uuniin ja katselee kuinka ne palavat.*) Kas niin; nyt ei niitä enää ole olemassa. — Hän kirjoitti, että sinä jouluaatosta alkaen —. Oh, ne ovat mahtaneet olla kolme kauhean kauheata päivää sinulle, Nora.

Nora. Olen taistellut kovaa taistelua näinä kolmena päivänä.

Helmer. Ja ollut tuskissasi, etkä löytänyt muuta apua kuin —. Ei; älkäämme muistako kaikkea tätä inhoittavaa. Tahdomme vain riemuita ja kertomalla kertoa: se on ohitse; se on ohitse! Kuulehan toki minua, Nora; sinä et näy käsittävän sitä; se on ohitse. Mitäpä tämä tietää — nämä kangistuneet kasvos? Oh, Nora-raukkaseni, minä sen kyllä käsitan; sinä et näy voivan uskoa, että minä olen antanut sinulle anteeksi. Mutta sen olen tehnyt, Nora; minä vannon sen sinulle: olen antanut sinulle kaikki anteeksi. Tiedänhän minä että, minkä sinä teit, sen sinä teit rakkaudesta minuun.

Nora. Se on totta.

Helmer. Olet rakastanut minua niin kuin vaimon tulee rakastaa miestänsä. Ainoastaan keinoista ei sinulla ollut ymmärrystä kyllä päättää. Vaan luuletkos olevasi minulle vähemmin rakas sen vuoksi, ettet ymmärrä toimia omin neuvoin? Ei, ei, nojaa sinä vain minuhun; minä neuvon sinua; minä johdan sinua. Minä en olisi mies ellei juuri tämä vaimon saamattomuus tekisi sinua kahta viehättävämmäksi minun silmissäni. Älä pidä lukua noista kovista sanoista, jotka minä ensi kauhistuksissani lausuin sinulle, kun minusta kaikki oli päälleni sortumaisillaan. Minä olen antanut sinulle anteeksi, Nora; minä vannon sen sinulle, että olen antanut sinulle anteeksi.

Nora. Minä kiitan sinua anteeksi-antamuksestasi. (*hän menee ulos oikeanpuolisesta ovesta.*)

Helmer. Ei, jää tänne —. (*katsoo ovesta.*) Mitäs siellä alkovissa teet?

Nora. (*huoneesta.*) Riisun maskeraati-puvun päältäni.

Helmer (*avonaisella ovella.*) Niin, tee se: koittele saada rauhaa ja viihdyttää mieltäsi tasapainoon taasen, sä pikku säikäytetty laululintuni. Lepää turvallisesti; minulla on leveät siivet suojellakseni sinua. (*kävelee oven edessä.*) Oh, kuinka kotimme on rauhallinen ja kaunis, Nora. Tässä on suojaa sinulle; tässä tahdon pidellä sinua kuni ajeltua kyhkyistä, jonka olen vahingoittamatonna saanut haukan kynsistä pelastetuksi; minä kyllä saatan sykkivän sydänraukkasasi rauhaan. Vähitellen on se tapahtuva, Nora; usko minua. Huomenna on kaikki tämä näytävä aivan toisenlaiselta sinulle; pian on kaikki oleva entisellään; kauan minun ei huoli kertoa sinulle, että olen antanut sinulle anteeksi; sinä olet itse järkähtämättömästi vakaantuva siitä, että olen sen tehnyt. Kuinkas voitkaan luulla, että minulle voisi tulla mieleen tahtoa hyljätä sinua tai nuhdellakaan sinua? Oh, sinä et tunne oikean miehen mielenlaatua, Nora. Miehestä on niin sanomattoman suloista ja tyydyttäväistä se, kun hän tietää itsestänsä, että on antanut vaimollensa anteeksi — antanut täydestä ja vilpittömästä sydämestä. Onhan vaimo sen kautta ikäänkuin kaksin kerroin tullut hänen omakseen; hän on ikäänkuin asettanut vaimonsa uudestaan maailmaan; vaimo taasen on kerrallaan tullut hänen vaimokseen ja hänen lapsekseen yhtäaikaan. Semmoisena olet sinä oleva minulle tästälähin, sä pikku, neuvoton, avuton olento. Älä ole suruissasi mistään, Nora, ole vain avosydämminen minua kohtaan niin minä olen sinulle sekä tahtonas että omana tuntonas. — Mitä tämä on? Et käynytään nukkumaan? Oletkos pukeunut toisiin vaatteihin?

Nora. (*arkivaatteissaan.*) Niin, Torvald, nyt olen ottanut toiset vaatteet päälleni.

Helmer. Mutta miksi nyt, näin myöhään —?

Nora. Tänä yönä minä en nuku.

Helmer. Mutta, Nora kulta —

Nora. (*katsoo kelloansa.*) Kello ei vielä ole niin paljon. Istu tähän, Torvald; meillä kahdella on paljon puhuttavaa keskenämme. (*hän käy pöydän toiselle puolelle istumaan.*)

Helmer. Nora, — mitä tämä tietää? Nuo kangistuneet kasvos —

Nora. Käy istumaan. Sitä on pitkältä. Minulla on paljon sinulle sanottavaa.

Helmer. (istuu pöydän ääreen häntä vastapäätä.) Sinä saatat minua tuskaan, Nora. Ja minä en ymmärrä sinua.

Nora. Et, siinäpä se juuri onkin. Sinä et ymmärrä minua. Enkä minäkään ole koskaan ymmärtänyt sinua — ennenkuin tän'iltana. Ei, älä keskeytä minua. Kuule vain mitä sinulle sanon. — Tämä on tilintekoa, Torvald.

Helmer. Mitä sillä tarkoitat?

Nora. (vähän aikaa vaiettuansa.) Eikös yksi asia sinua kummastuta meidän näin tässä istuessamme?

Helmer. Mikäs se olisi?

Nora. Kahdeksan vuotta olemme jo olleet naimisissa. Eikö mieleesi pistä, että tämä on ensi kerta kun me kaksi, sinä ja minä, mies ja vaimo, puhumme vakavasti keskenämme.

Helmer. Niin, vakavasti, — mitä se tietää?

Nora. Koko kahdeksan vuotta, — vieläpä kauemminkin, — ani meidän aikaisimmasta tuttavuudestamme asti emme ole koskaan vaihtaneet vakavata sanaa vakavista asioista.

Helmer. Olisiko minun sitten yhä ja alinomaa pitänyt ilmoittaa sinulle huolista, joita et kumminkaan voinut auttaa minua kantamaan?

Nora. Minä en puhu huolista. Minä sanon, emme ole ikänämme istuneet vakaisina yhdessä, koettaaksemme saada yhtäkään asiaa selville.

Helmer. Mutta, Nora-kultani, olisiko se ollut mieliksi sinulle?

Nora. Siinä juuri tulemme asiaan. Sinä et ole koskaan ymmärtänyt minua. — Paljon vääryyttä on minua vastaan tehty, Torvald. Ensin isältäni ja sitten sinulta.

Helmer. Mitä? Me kaksi, — me kaksi, jotka olemme rakastaneet sinua enemmän kuin kaikki muut ihmiset?

Nora. (pudistaa päätänsä.) Te ette ole koskaan minua rakastaneet. Teistä on vain ollut hupaista, olla rakastuneina minuun.

Helmer. Mutta, Nora, mitä puhetta tämä on?

Nora. Niin, niinpä asia nyt on, Torvald. Kotona, isäni luona ollessani, kertoi hän minulle kaikki mielipiteensä, ja niin oli minullakin samat mielipiteet; ja jos minulla olikin toinen mieli, niin minä peitin sen, sillä sitä hän ei olisi kärsinyt. Hän kutsui minua nukkilapsekseen ja leikitteli minun kanssani niinkuin minä leikittelin minun nukkieni kanssa. Tulimpa sitten tähän taloon sinun luoksesi —

Helmer. Mitä sanoja sinä käytät meidän avioliitostamme?

Nora. (häiriytymättä.) Minä tarkoitan, että sitten jouduin isäni käsistä sinun käsiisi. Sinä laitit kaikki oman makusi mukaan, ja niin sain minä saman maun kuin sinäkin, taikka minä luulin ainoastaan niin, en tiedä oikein —; arvelenpa olleen kumpaakin; milloin yhtä ja milloin toista. Kun nyt katselen sitä, olen mielestäni elänyt täällä kuin köyhä ihminen; — ainoastaan kädestä suuhun. Olen elänyt konsteja tekemällä sinun edessäsi, Torvald. Vaan sitähan sinä tahdoitkin. Sinä ja isä olette tehneet suurta syntiä minua vastaan. Te olette syypäät siihen, ettei minusta ole tullut mitään.

Helmer. Nora, kuinka luonnoton ja kiittämätön sinä oletkin! Etkös ole ollut onnellinen täällä?

Nora. En, sitä en ole ikänäni ollut. Luulin sitä; mutta en ole ikänäni ollut sitä.

Helmer. Etkös — etkös onnellinen!

Nora. En, ainoastaan iloinen. Ja sinä olet aina ollut niin kiltti minua kohtaan. Mutta meidän asuntomme ei ole ollut muuta kuin leikkitupa. Tässä olen minä ollut sinun nukkevaimonasi, niinkuin minä kotona olin isän nukkilapsena. Ja lapset, ne ovat taasen olleet minun nukkeinani. Minusta oli hupaista kun sinä otit leikitellaksesi minun kanssani, niinkuin lasten oli hupaista kun minä rupesin leikittelemään heidän kanssaan. Se on ollut meidän avioelämämme, Torvald.

Helmer. Tuossa on vähän totuutta noissa sanoissasi, — niin liialliset ja ylenpaltiset kuin ne ovatkin. Mutta tästälähin on elämämme tuleva toisenlaiseksi. Leikin aika on lakkaava; nyt tulee kasvatuksen aika.

Nora. Kenenkä kasvatus? Minunko vai lasten?

Helmer. Sekä sinun että lasten, armas Noraseni.

Nora. Ah, Torvald, sinussa ei ole miestä kasvattamaan minua oikeaksi vaimoksi sinulle.

Helmer. Ja sen sinä sanot?

Nora. Entäs minä, — kuinka minä olen valmistettu kasvattamaan lapsiamme?

Helmer. Nora!

Nora. Etkös itse sanonut sitä vast'ikään, — ettet sitä tointa voinut minulle uskoa.

Helmer. Kiivastuksissani! Kuinkas voit pitää lukua siitä?

Nora. Niin; se oli sinulta aivan oikein sanottu. Se tehtävä on minulle mahdoton. Toinen tehtävä on ensin suoritettava. Minun tulee koittaa kasvattaa itseäni. Sinussa ei ole miestä auttamaan minua siinä. Se tulee minun tehdä yksinäni. Ja sentähden matkustan minä nyt pois luotasi.

Helmer. (*kavahtaa ylös.*) Mitäs sanoitkaan?

Nora. Minun tulee elää aivan omin neuvoin, jos mielin saada selvää itsestäni ja kaikesta, mikä on ympärilläni. Sentähden en voi jäädä sinun luoksesi kauemmin.

Helmer. Nora, Nora!

Nora. Sentähden aion mennä täältä nyt heti. Kristiina ottaa minut kyllä luoksensa täksi yöksi —

Helmer. Sinä olet mieletön! Sinä et saa lupaa! Minä kiellän sen sinulta!

Nora. Ei auta kieltää minulta mitään tästälähin. Minä otan mukaani mikä itselleni kuuluu. Sinulta en tahdo mitään, en nyt enkä myöhemminkään.

Helmer. Hulluuttahan tämä on!

Nora. Huomenna matkustan minä kotia, — tarkoitan, vanhalle kotipaikalleni. Siellä minun lienee helpointa löytää jotakin tointa.

Helmer. Voi sinua soaistua, kokematonta olentoa!

Nora. Minun tulee koittaa saada kokemusta, Torvald.

Helmer. Heität kotisi, miehesi sekä lapsesi! Etkä ajattele sitä, mitä ihmiset tulevat sanomaan.

Nora. Sitä en voi ollenkaan ottaa lukuun. Sen vain tiedän, että tämä tulee minulle välttämättömäksi.

Helmer. Oh, se on kauhistavaa. Näin voit sinä laiminlyödä pyhimmät velvollisuutesi.

Nora. Mitä sinä siis luet minun pyhimpiin velvollisuuksiini?

Helmer. Ja sitä minun on tarvis sanoa sinulle! Eivätkö ne ole velvollisuudet miestäsi ja lapsiasi kohtaan?

Nora. Minulla on toisia yhtä pyhiä velvollisuuksia.

Helmer. Niitä sinulla ei ole. Mitä velvollisuuksia *ne* olisi.

Nora. Velvollisuudet itseäni kohtaan.

Helmer. Sinä olet ennen kaikkea vaimo ja äiti.

Nora. Sitä en enää usko. Uskonpa olevani ennen kaikkea ihminen minä yhtähyvin kuin sinäkin, — taikka ainakin, että minun tulee koittaa siksi tulla. Tiedän kyllä, että useimmat sanovat sinun olevan oikeassa, Torvald ja että jotakin senmoista löytyy kirjoissa. Mutta minä en kauemmin voi tyytyä siihen, mitä useimmat sanovat ja mitä kirjoissa luetaan. Minun tulee itsen ajatella näitä asioita, ja kokea saada niistä selvää.

Helmer. Etkö tietäisi asemaasi omassa kodissasi? Eikös sinulla semmoisissa kysymyksissä ole luotettavaa ohjajaa? Eikös sinulla ole uskontoa?

Nora. Ah, Torvald, enhän minä oikein tiedä mitä uskonto onkaan.

Helmer. Mitä sinä sanot!

Nora. Enhän muuta tiedä, kuin minkä pappi Hansen sanoi silloin kuin kävin rippikoulua. Hän sanoi uskonnon olevan *sitä* ja *sitä*. Kun minä joudun pois tästä kaikesta ja pääsen yksinäisyyteen, niin tahdon ottaa senkin asian tutkiakseni. Tahdon nähdä, oliko oikein, mitä pappi Hansen sanoi, tahi ainakin, onko se oikein *minulle*.

Helmer. Oh, semmoistapa ei ole kuultu niin nuorelta vaimolta! Vaan ellei uskonto voi saattaa sinua oikealle tielle, niin anna minun toki herättää sinun omaa tuntoaasi. Sillä siveyden tuntoa sinulla kumminkin on? Taikka, vastaa minulle, — eikö sinulla sitäkään liene?

Nora. Niin, Torvald, siihen en osaa vastata. Enhän minä ollenkaan sitä tiedä. Minä olen aivan hämilläni semmoisissa asioissa. Sen vain tiedän, että minulla on peräti toisenlainen käsitys moisista asioista kuin sinulla. Nyt kuulen myös että lait ovat toisenlaiset kuin miksi minä ne luulin; vaan että ne lait olisivat oikeat, sitä en mitenkään voi saada päähäni. Vaimolla niin muodoin ei olisi oikeutta säästää vanhaa, kuoleman kielissä olevaa isäänsä tahi pelastaa miehensä henkeä! Sitä minä en usko.

Helmer. Sinä puhut kuin lapsi. Sinä et ymmärrä sitä yhteiskuntaa, missä sinä elät.

Nora. En, en sitä ymmärrä. Vaan nyt tahdon sitä tutkia. Minun tulee koittaa saada selvää siitä kumpi on oikeassa, yhteiskuntako vai minä.

Helmer. Sinä olet sairas, Nora; sinulla on kuume; luulenpa melkein että olet kadottanut järkesi.

Nora. En ole koskaan ennen tuntenut olevani niin selvä-järkisen ja asiastani vissin kuin tänä yönä.

Helmer. Ja selväjärkisenä ja asiastasi vissinä hylkääät sinä miehesi sekä lapsesi?

Nora. Niin; sen teen.

Helmer. Niin on ainoastaan *yksi* selitys mahdollinen.

Nora. Mikä?

Helmer. Sinä et enää rakasta minua.

Nora. En, siinäpä se juuri onkin.

Helmer. Nora! — Ja sen sinä sanot!

Nora. Oh, se niin kirvelee mieltäni, Torvald; sillä sinä olet aina ollut niin kiltti minua kohtaan. Vaan minä en voi sille mitään. Minä en enää rakasta sinua.

Helmer (väkinäisellä malttamuksella.) Onko tämäkin selvä ja vissi vakuutus?

Nora. On, aivan selvä ja vissi. Juuri sen vuoksi minä en kauemmin tahdo olla täällä.

Helmer. Ja voitko myös tehdä minulle selvää siitä, millä tavoin minä olen menettänyt sinun rakkautesi?

Nora. Niin, sen voin kyllä. Se oli tänä iltana, kun se kumma ei tullut; sillä silloin huomasin minä ettei sinussa ole sitä miestä, jota olin mielessäni kuvaillut.

Helmer. Selitä se tarkemmin; minä en ymmärrä sinua.

Nora. Olen niin kärsivällisesti nyt odottanut kahdeksan vuotta; sillä, Herra nähköön, tiesinhän minä, ettei se kumma tule joka päivä. Niin tuli tämä asia sortuen minun päälleni; ja silloin olin minä niin varma siitä, että nyt se kumma tulee. Kun Krogstadin kirje oli tuolla kirjelaatikossa, ei minulle hetkeksikään pistänyt päähän, että sinä voisit tahtoa antautua tuon miehen vaatimusten alle. Minä olin niin lujasti varma siitä, että sinä sanoisit hänelle: tehkää asia kuuluksi koko maailmalle. Ja kun se oli tapahtunut —

Helmer. Niin mitä sitten? Kun olisin antanut oman vaimoni altiiksi häpeälle ja häväistykselle —!

Nora. Kun se oli tapahtunut, silloin luotin minä niin lujan lujasti siihen, että sinä astuisit esille ja ottaisit kaikki päällesi sanoen: minä olen syyllinen.

Helmer. Nora —!

Nora. Sinä arvelet, etten minä koskaan olisi ottanut vastaan semmoista uhrausta sinulta? En, se on tietty. Vaan mikä arvo minun vakaamuksillani olisi ollut sinun vakaamuksiesi rinnalla? — Siinä se

kumma, jota minä peloissani toivoin. Ja *sitä* estääkseni, aioin minä tehdä lopun elämästäni.

Helmer. Ilolla tekisin minä yöt päivät työtä sinun puolestasi, Nora, — kantaisin surua ja murhetta sinun tähtesi. Vaan ei ole ketään joka antaisi *kunniansa* altiiksi rakastettunsa edestä.

Nora. Sen ovat tuhannen tuhannet vaimot tehneet...

Helmer. Oh, sinä sekä ajattelet että puhut niinkuin ymmärtämätön lapsi.

Nora. Olkoon. Vaan sinä — et ajattele etkä puhu niinkuin se mies, jonka kanssa minä voisin yhdistyä. Kun sinun pelkosi oli haihtunut, — ei siitä mikä minua uhkasi, vaan siitä, johon itse olit joutua, ja kun koko vaara oli ohitse, silloin oli sinusta niinkuin ei mitään olisi tapahtunutkaan. Minä olin aivan niinkuin ennenkin sinun pikku laululeivosesi, sinun nukkesi, jota sinä tästälähin aioit kahta varovammin kantaa käsilläsi koska se oli niin hauras ja hapero. (*nousee ylös.*) Torvald, — sinä hetkenä nousi mieleheni se miete, että minä kahdeksan vuoden kuluessa olen elänyt tässä yhdessä vieraan miehen kanssa ja että olen saanut kolme lasta —. Oh, minä en kärsi ajatella sitä! Voisin repiä itseni palasiksi.

Helmer (raskaasti.) Minä näen sen; minä näen sen. Siinä on todellakin avautunut pohjaton aukko meidän välillemme. — Mutta, Nora, eikö sitä voisi täyttää?

Nora. Semmoisena, kuin nyt olen, ei minusta ole sinun vaimoksesi.

Helmer. Minulla on voimaa muuttua toisenlaiseksi.

Nora. Kenties, — jos — nukki otetaan sinulta pois.

Helmer. Erot — erota sinusta! Ei, ei, Nora, minä en voi käsittää sitä ajatusta.

Nora (menee oikeanpuoliseen huoneeseen.) Sitä varmemmin on se tapahtuva. (*hän tulee takaisin päällystakkinensa ja pienellä matkasäkällä, jonka hän panee pöydän viereiselle tuolille.*)

Helmer. Nora, Nora, älä nyt! Odota huomiseksi.

Nora (ottaa takin päällensä.) Minä en voi jäädä yöksi vieraan miehen huoneihin.

Helmer. Vaan emmekö voi asua täällä niinkuin veli ja sisar —?

Nora (köyttää hattuaan.) Tiedäthän aivan hyvin ettei sitä kauan kestäisi —. (*panee shaalin päällensä.*) Hyvästi, Torvald. En tahdo nähdä noita pienokaisia. Minä tiedän heidän olevan paremmissa käsissä kuin minun. Semmoisena, kuin nyt olen, en voi olla heille miksikään avuksi.

Helmer. Mutta kerran, Nora, — kerran —?

Nora. Kuinka minä voisin sitä tietää? Enhän minä ollenkaan tiedä, mikä minusta tulee.

Helmer. Vaan sinä olet minun vaimoni, sekä semmoisena kuin olet, että semmoisena, joksi tulet.

Nora. Kuules, Torvald; — kun vaimo jättää miehensä talon sillä tavoin kuin minä nyt sitä teen, niin olen kuullut, että mies lain mukaan on vapaa kaikista velvollisuuksista häntä kohtaan. Minä kaikissa tapauksissa päästän sinut kaikista velvollisuuksista. Älä pidä itseäsi sidottuna mihinkään, yhtä vähän kuin minäkään sitä teen. Olkoon täysi vapaus molemmin puolin. Kas, tässä saat sormuksesi takaisin. Anna minulle omani.

Helmer. Vieläkös sitäkin?

Nora. Sitäkin myös.

Helmer. Tässä se on.

Nora. Kas niin. Nyt se siis on ohitse. Tähän panen minä avaimet. Kaikista talouden asioista tietävät piijat — paremmin kuin minä. Huomenna, minun matkustettuani pois, tulee Kristiina tänne panemaan kokoon ne kapineet, jotka kotoani toin mukaani. Ne pyydän saada lähetetyiksi jälkeeni.

Helmer. Mennyttä; mennyttä! Nora, etkös koskaan enää muista minua?

Nora. Tulen varmaankin useasti muistamaan sinua ja lapsia ja tätä taloa.

Helmer. Saanko kirjoittaa sinulle, Nora?

Nora. Et, — et koskaan. Siihen et saa lupaa.

Helmer. Oh, mutta saanhan kumminkin lähettää sinulle —

Nora. Ei mitään; ei mitään.

Helmer. — auttaa sinua, jos sitä tarvitsisit.

Nora. Et, sanon minä. Minä en ota vieraalta mitään vastaan.

Helmer. Nora, enkö koskaan voi tulla muuksi kuin vieraaksi sinulle?

Nora (ottaa matkasäkkinsä.) Ah, Torvald, silloin täytyy kummista kummallisimman tapahtua. —

Helmer Nimitä minulle tämä kummista kummallisin!

Nora. Silloin täytyy sekä sinun että minun muuttua niin, että —. Oh, Torvald, minä en enää usko kummia tapahtuvan.

Helmer. Mutta minä tahdon uskoa sitä. Nimitä se! Meidän tulee muuttua niin että —?

Nora. Että yhdis-elämä meidän kahden kesken voisi tulla avio-elämäksi. Jää hyvästi. (*hän menee ulos etuhuoneen kautta.*)

Helmer (vaipuu tuolille lähellä ovea ja peittää kasvojansa.) Nora, Nora! (*katselee ympärillensä ja nousee ylös.*) Tyhjä. Häntä ei enää ole täällä. (*toivo herää hänen mielessään.*) Kummista kummallisinta —?

(*alhaalta kuuluu pauke kun portti lyödään lukkoon.*)

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NORA: NÄYTELMÄ KOLMESSA NÄYTÖKSESSÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a

compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail)

within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to

reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.